

PÉNZÜGYMINISZTERIUM
TÁMOGATÁSOKAT VIZSGÁLÓ IRODA

2000. június

Ezt a kiadvány a Pénzügyminisztérium szervezeti keretein belül működő Támogatásokat Vizsgáló Irodája készítette.

A kiadvány – egyéb az állami támogatások témájában fontos információval együtt - elérhető a Pénzügyminisztérium honlapján a Támogatásokat Vizsgáló Iroda oldalain (<http://www.meh.hu/PM/TVI/default.hu>) is.

Szerkesztő: Hargita Eszter

Lezárva: 2000. június

Kérjük, amennyiben az anyaggal kapcsolatban észrevétele vagy kérdése van, azt a Pénzügyminisztérium Támogatásokat Vizsgáló Irodájának jelezze:

A Támogatásokat Vizsgáló Iroda

Vargha Ágnes

Hargita Eszter

dr. Kelen Zsuzsa

Banai Péter Benő

Jakab Erika

dr. Király Eszter

Molnár Gáspár Endre

főcsoportfőnök

osztályvezető

tanácsadó

Cím: 1054 Budapest, József nádor tér 2-4.

T: 327-2343, F: 318-3663, e-mail: tvi@pm.gov.hu

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	4
AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁS FOGALMA	6
<i>AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁSOK KÖZÖSSÉGI SZABÁLYOZÁSÁNAK CÉLJA ÉS ÉRTELME</i>	6
AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁSOKRA VONATKOZÓ SZABÁLYOZÁS	6
A ROVER R30-AS LONGBRIDGE-I GYÁRTÁSÁNAK TÁMOGATÁSA	16
A JOGOS VÁRAKOZÁS ELVÉNEK KÖZÖSSÉGI ALKALMAZÁSA	19
I. A JOGOS VÁRAKOZÁS ELVE	19
II. A JOGOS VÁRAKOZÁS ELVE AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁSOK TERÉN	19
A 2000-2006 KÖZÖTT ÉRVÉNYES ÚJ, REGIONÁLIS TÉRKÉPEK	22
AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁSOK FOGALMÁT MAGYARÁZÓ EURÓPAI BÍRÓSÁGI DÖNTÉSEK	25
1. 310/85 DEUFIL	25
2. C-44/93 NAMUR-LES ASSURANCES DU CREDIT	25
3. C-39/94 SFEI/LA POSTE	25
4. C-256/97 DMT	25
FORDÍTÁSOK	49
1. A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TAGÁLLAMOK RÉSZÉRE A REGIONÁLIS ÉS VERSENYPOLITIKA KÖZÖTTI KAPCSOLATRÓL	49
2. BIZOTTSÁGI KÖZLEMÉNY AZ ÁLLAMI HATÓSÁGOK TELEKINGATLAN ÉS ÉPÍTMÉNY ÉRTÉKESÍTÉSÉHEZ NYÚJTOTT ÁLLAMI TÁMOGATÁSI ELEMEKRŐL	49

Előszó

Mint azt a *TVI információs füzetek* 1. számában leírtuk, kiadványuk célja az állami támogatásokra vonatkozó közösségi szabályok témájához szorosan kapcsolódó dokumentumok közzétevése (pl. szabályok bemutatása, éves jelentés, közösségi joganyag fordítások) illetve azok ismertetése.

A *TVI információs füzetek* 2. számában „vegyes-felvágottat” kínálunk. Az előző számban a közösségi állami támogatási szabályok kerültek kivonatos ismertetésre, az állami támogatás fogalma azonban, melynek értelmezése - mint látni fogják - korán sem egyértelmű, kimaradt. Ezért, ezt a hiányosságot pótolva, egy tanulmányt közlünk az állami támogatás fogalmáról, és a mellékletben néhány releváns Európai Bírósági döntést ismertetünk röviden.

Az angol Rover gyár nehéz helyzetéről, esetleges bezárásáról és megmentéséről a sajtóban számos hír jelent meg. Az ügynek magyar vonatkozását az adja, hogy a bezárás-megmentés - áttelepülés - mérlegelésénél felmerült Tatabánya neve is, mint alternatíva. A Rover tervezett támogatása kapcsán az Európai Bizottság felhívást intézett a tagállamokhoz, és a versenytársakhoz, melyben - az eset és saját véleménye ismertetése után - felkérte az érintetteket észrevételük megtételére. A Roverrel foglalkozó esszé ezt a felhívást ismerteti.

Mit tehet egy cég, ha Magyarország EU csatlakozása után azt az állami támogatást, amelyre korábban jogot szerzett, az Európai Bizottság illegálisnak minősíti és azonnali hatállyal elrendeli annak visszafizetését. E kérdés megválaszolásához közelebb kerülhetnek, ha elolvassák a jogos várakozás elvével foglalkozó dolgozatot.

A Római Szerződés céljai között szerepel a gazdasági és társadalmi kohézió erősítése, ami megköveteli, hogy a tagállamok támogatás nyújtáskor a régiók fejlettségbeli különbségeit is figyelembe vegyék. Ennek eszköze az ún. regionális (támogatási) térkép. Jelen szám utolsó esszéje ismerteti a regionális térképre vonatkozó legfontosabb tudnivalókat, és bemutatja a Bizottság által, a 2000-2006-os időszakra jóváhagyott támogatás túllépéseket.

Végül, de nem utolsó sorban a *TVI információs füzetek* 2. számának mellékleteként néhány közösségi állami támogatási szabály magyar nyelvű fordítását közöljük. A fordításokat az Igazságügyi Minisztérium készítette el, a lektorálást a *TVI* munkatársai végezték.

Kérjük, amennyiben az állami támogatási témával, vagy az e számban megjelentekkel kapcsolatban kérdése vagy észrevétele van, keressen meg minket.

Budapest, 2000. június

Hargita Eszter

AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁS FOGALMA¹

Az állami támogatások közösségi szabályozásának célja és értelme

Az állami támogatásokkal kapcsolatos szabályozás célja az, hogy a versenyszférában működő vállalatok számára egyenlő feltételeket biztosítsanak, és gátat szabjanak egyes vállalatok állami támogatások révén megvalósuló tisztességtelen előnyszerzésének. Ez tágabb értelemben a belső piac szabályozásához, azon belül az áruk szabad mozgásához kapcsolódik. Szűkebb értelemben az állami támogatások szabályozása az Európai Unióban a versenyjog részét képezi, mivel az állami támogatások befolyásolják a versenyfeltételeket, és számos esetben torzíthatják azokat. A többi versenyszabályhoz képest ezen a területen jelentősebb a politika általi befolyásoltság és a szabályok érvényesítése során különösen nehéz az Európai Bizottság dolga, mert ezekben az esetekben a tagállamokat (és nem azok vállalatait) kell valamilyen magatartásra kötelezni. Az EU-ban a verseny-torzító intézkedések kiszűrése az Európai Bizottság kizárólagos feladata.

Az állami támogatásokra vonatkozó szabályozás

Az EU-ban az állami támogatásokra vonatkozó anyagi- és eljárási jogszabályozás alapvetően három pilléren alapszik:

- Az Európai Közösségeket alapító *Szerződés (Római Szerződés) cikkei*: elsősorban a versenyt szabályozó fejezetben a 87-89. cikkek². A 87. cikk fogalmazza meg az általános elvet az állami támogatás tilalmáról és az az alóli kivételeket, a 88. cikk foglalkozik a támogatások ellenőrzésének eljárási vonatkozásaival, a 89. cikk pedig az előző cikkek alkalmazásáról és végrehajtásáról rendelkezik.
- A szabályozás második pillérét a Verseny Főigazgatóság által kiadott *másodlagos joganyag* képezi. A Bizottság feladata az egyes állami támogatásoknak, illetve az állami támogatási rendszereknek az ellenőrzése és annak megállapítása, hogy azok összeegyeztethetőek-e a közös piac céljaival. Az igazgatási tevékenység mellett, illetve ezen belül az EU másodlagos jogalkotása keretében irányelveket, rendeleteket, határozatokat, iránymutatásokat (guidelines), keretszabályokat (framework) és közleményeket (communication, notice) bocsát ki, amelyek szintén a szabályozás részét képezik.
- A szabályozás harmadik pillérét az *Európai Közösségek Bírósága által hozott ítéletek* jelentik, amelyek iránymutatást adnak a támogatás összeegyeztethetőségének megítélésével kapcsolatban. A Bíróság jár el a Bizottság és a tagállamok közötti vitás esetekben a támogatással kapcsolatos döntéseknek a tagállamok részéről történő megtámadása esetén, valamint, ha a Bizottság tesz feljelentést a Bíróságnál, mert a határozatát a tagállam nem hajtotta végre. E tevékenysége során a Bíróság jelentős jogértelmező tevékenységet folytat, mivel az EK jogrendszerében döntései esetjogi jelentőséggel bírnak, ezért részét képezik az állami támogatások szabályozásával kapcsolatos joganyagnak.

¹ Összeállították: dr. Hargita Árpád; dr. Kelen Zsuzsa, dr. Király Eszter

² Mint ismert, az Amszterdami Szerződés életbelépésével az EK-t létrehozó Római Szerződés cikkei újrászámozásra kerültek. Így a korábbi 92. cikk 87. cikk lett, a 93. cikk pedig 88. cikk. Az egyszerűség kedvéért a *TVI információs füzetekben* mindenhol az új számokat használjuk.

Az állami támogatás fogalmának általános értelmezése

A 87. cikk (1) bekezdése általános tilalmat fogalmaz meg, mely szerint összeegyeztethetetlen a közös piaccal minden olyan állami vagy állami forrásból nyújtott támogatás, amely meghatározott vállalatot vagy áru termelését előnyben részesíti, s ezzel torzítja a versenyt, vagy annak torzításával fenyeget, amennyiben érinti a tagállamok közötti kereskedelmet.

Fontos különbséget tenni a *támogatás* (aid) és a *szubvenció* (subsidy) között, különös tekintettel arra, hogy e két fogalom a magyar nyelvben szinte szinonimaként használatos. A Bíróság és a Bizottság gyakorlata ad iránymutatást a különbség meghatározására.

A Steenkolinminjen ügyben³ az EK Bírósága azt állapította meg, hogy a szubvenció általános definíciója szerint pénzben, illetve természetben teljesített juttatás az adott vállalkozás számára, amely nem az adott vállalkozás által termelt termék, illetve nyújtott szolgáltatás vásárlójától, illetve fogyasztójától származik.

A támogatás fogalma ennél konkrétabb: ez az elérendő célra helyezi a hangsúlyt, különös tekintettel azokra a célokra, amelyek külső segítség nélkül, rendes körülmények között nem lennének megvalósíthatók. A támogatás fogalma ugyanakkor tágabb is, mint a szubvencióé, mert az előbbi nemcsak a pozitív előjelű előnyöket öleli fel, hanem olyan beavatkozásokat is, amelyek különböző formában csökkentik a vállalat költségvetésében rendes körülmények között meglévő költségeket, ugyanakkor ugyanazt a hatást idézik elő, mint a pozitív előjelű előnyök nyújtása.

A Római Szerződésből hiányzik az állami támogatás fogalmának tételes, részletes meghatározása, minden bizonnyal azért, hogy a Bizottság a támogatások minősítésekor megtarthasson e tekintetben bizonyos mozgásszabadságot magának. Ezért a 87. cikk (1) bekezdésében ismertetett fogalom értelmezéséhez szükség van bizonyos bírósági esetek kapcsán született értelmezések figyelembe vételére, valamint a Bizottság különböző formában publikált magyarázataira, kommentárjaira. Az alábbiakban ezekből ragadunk ki néhány fontos megállapítást, amely segíti a fő szabály értelmezését a mai helyzetnek megfelelően. (Az idő múlásával az értelmezés és a tilalmak szigorítása konstataálható.)

Egy támogatás a 87. cikke értelmében akkor minősül állami támogatásnak, ha a következő feltételek mindegyik teljesül⁴:

A támogatás

- állami forrásból származik,
- előnyt jelent az érintett vállalat részére és
- bizonyos vállalatot vagy ágazatot előnyben részesít (szelektív),
- torzítja a versenyt, vagy annak torzításával fenyeget, valamint
- befolyásolja a tagállamok közötti kereskedelmet.

A bírósági esetjog alapján megállapítható, hogy a támogatás olyan, az államnak betudható, *piactól idegen előnyöket* jelent, amelyek a belőle részesedő vállalat gazdasági helyzetét a többi vállalatéhoz képest javítja. Azaz a tagállamok olyan döntéseire utal, amelyekkel a maguk gazdasági és szociális céljait követve egyoldalú és önálló döntéssel vállalatoknak vagy más személyeknek olyan forrásokat vagy előnyöket juttatnak, amelyekkel segítik ezeknek a kizűzött gazdasági és szociális céloknak az elérését.

³ Case 30/59 Steenkolenmijen v. High Authority 1961 ECR (Az Európai Bíróság Közlönye) 1.19-es pont.

⁴ Ún. nulladik feltételt jelent a 87. cikk első bekezdésének az a része, ami azt mondja, hogy „amennyiben a jelen Szerződés másként nem határoz.” Ezen általános szabály alól a Szerződés kivételeket állapít meg, pl. a mezőgazdasági- vagy a közlekedési szektorban nyújtott támogatásokra.

A szóban forgó cikk alkalmazási területe igen tág, mivel a tiltott támogatások potenciális kedvezményezettjei a Szerződés által felölelt tevékenységek vagy gazdasági ágazatok bármelyikében tevékenykedhetnek, amelyek az ESZAK, illetve az EURATOM szerződés hatálya alá esnek. A Szerződés rendelkezései, így a 87. cikk és a többi versenyszabály minden gazdasági, kulturális vagy egyéb jövedelemszerző tevékenységre vonatkoznak kivétel nélkül, és célba veszik a termelési, a szolgáltatói, valamint a kereskedelmi tevékenységeket is. Elfogadott, hogy a hivatkozott támogatások kedvezményezettjei – a 86. cikk (2) bekezdés rendelkezéseinek fenntartásával – állami és magánvállalatok egyaránt lehetnek.

Ad 1. Az „*állam*” fogalom szélesen értelmezendő, mivel nemcsak a központi hatóság, illetve intézmény által nyújtott támogatás tartozik ide, hanem az állam bármely helyi szerve (pl. önkormányzat) által nyújtott támogatás is. Amennyiben a támogatás közhasznú testülettől származik, azt kell megvizsgálni, hogy a forrás önkéntes befizetésekből származik vagy azt adószerűen szedték-e be. A támogatás odaítélést végző szervezet vizsgálatánál lényeges momentum, hogy döntésében az államtól teljesen független-e. A lényeg tehát az, hogy a támogatás vagy állami pénzeszközből származzon, vagy az intézkedés hátterében az állam álljon, és a támogatás az állam számára többletkiadással vagy bevételkieséssel járjon és hatásában is megfeleljen a fő szabályban megfogalmazott kritériumnak, miszerint előnyt kell jelentsen bizonyos vállalatok vagy termékek számára. Ez utóbbi kritérium például olyan esetben lehet döntő, amikor a támogatás kedvezményezettjei egy bizonyos termék vagy termékcsoport fogyasztói (pl. egy alacsony szennyező anyag kibocsátású autó vagy bizonyos gyógyszerek vásárlói, stb.). Ilyen esetekben, ha a fogyasztónak nyújtott támogatás diszkriminál, például más tagországból származó termékeket a támogatásból kiszorít, akkor érvényesül a támogatás versenytorzító hatása, tehát függetlenül attól a körülménytől, hogy a támogatást nem vállalat kapja, mégis tágabb értelemben a kedvezményezettek – azaz az előnyt élvezők - a vállalatok, tehát támogatásról van szó.

Ad 2. Az ellenszolgáltatás nélküli (tehát ingyenes) szolgáltatás egyértelműen állami támogatásnak minősül. Állami támogatásról beszélünk azonban abban az esetben is, ha a támogatottnak nyújtania kell valamit cserében. Például, ha egy vállalat azzal a feltétellel kap állami támogatást, hogy racionalizálja vagy bővítse termelési kapacitását, illetve, hogy strukturális átalakítást hajtson végre a piachoz való alkalmazkodás érdekében. Ilyen esetekben azt kell vizsgálni, hogy a támogatás nagysága nem haladja-e meg a megkövetelt ellenszolgáltatás „értékét”. (Tudniillik az olyan állami támogatás, amely szigorúan az állami intézkedésből, vagy elvárásból a vállalatra hárítandó objektív hátrány kompenzálására vonatkozik, nem esik a 87. cikk hatálya alá.) E tekintetben nem játszik szerepet, hogy állami vagy magántulajdonban lévő vállalat kap támogatást. Amikor az állam, mint tulajdonos nyújt támogatást, akkor az elhatároláshoz a piaci befektető elvét kell alkalmazni. Ugyanis amennyiben egy profitorientált magánbefektető is ugyanolyan feltételek mellett befektetne az adott vállalatba, mint ahogyan az állami tulajdonos teszi, a befektetés nem minősül támogatásnak.

Ad 3. A támogatás a *vállalatok vagy termékek egy meghatározható körét* kedvezményezi, azaz az intézkedés szelektív jellegű. Ennek alapján különíthető el az „állami támogatás” és az ún. „általános intézkedés” (general measure). Az elkülönítés azért szükséges, mert az általános intézkedésre a RSZ 96-97. cikkei vonatkoznak⁵, nem a

⁵ Amennyiben az EK Szerződés 96-97. cikkei értelmében a Bizottság olyan általános rendelkezéseket talál egy tagállamnál, amelyek a közös piacon a verseny torzulását okozhatják, a tagállammal tárgyalásokat kezd. Ha ezek

87-89. cikkek. A határvonalat az szabja meg, hogy az adott intézkedés a vállalatoknak vagy termékeknek egy bizonyos csoportját juttatja-e előnyhöz. Így például a gazdaság egészében „élvezhető” alacsony hitelkamatok, vagy az állami vagy önkormányzati forrásból épített infrastrukturális beruházások, ha azok nem részesítenek előnyben egyes vállalatokat vagy termékeket, nem tekinthetők állami támogatásnak.

Ad 4. A Bizottságnak általában nem szükséges az állami támogatás versenytorzító hatását számításokkal igazolni, mivel az állami támogatás alapvető koncepciójából következik a verseny- és kereskedelemtorzító hatás. Minden olyan cselekvés versenytorzításnak minősül, amely a piaci feltételeket mesterséges módon megváltoztathatja. Ugyanakkor – bizonyos kivételektől eltekintve - a kis összegű támogatás (amelynek határértékét megadja a szabály) esetén a verseny érintettségétől el lehet tekinteni (de minimis szabály). Azonban e küszöbérték fölött is minden esetben ki kell mutatni, hogy a támogatás jelentékeny hatással van a versenyre.

Ad 5. A Közösségen belüli kereskedelemre gyakorolt hatás legegyszerűbb esetben azt jelenti, hogy egy támogatás a kivített megkönnyíti, a behozatalt pedig nehezíti. Az érintettséget azonban az Európai Bíróság ennél tágabban értelmezte. Amennyiben egy tagállam támogatást nyújt egy vállalatnak, amely fenntartja, vagy növeli a hazai termelést, ennek az lesz az eredménye, hogy más tagállamok vállalatai kevesebb eséllyel tudják exportálni termékeiket az érintett tagállamba⁶. Azaz, abban az esetben is fennáll a torzítás, ha az adott vállalat nem exportál, csak saját piacán versenyez – akárcsak potenciálisan is – a többi tagállam termelőivel. A kereskedelemre gyakorolt versenytorzító hatást felerősíti, ha általános kapacitásfelesleg van a piacon. Ebben az esetben bármely támogatás segíti a céget a piacon maradásban, csökkentve ezzel a versenytársak esélyeit az exportjuk növelésére és ez által a fennmaradásra. A Bíróság azonban még ennél is tovább megy, amikor kimondja, hogy adott esetben az olyan vállalatnak nyújtott támogatás is eleget tesz a kritériumnak, melynek exportja teljes egészében EU-n kívüli országokba irányul, tekintettel arra, hogy a piacok kölcsönös összefüggése miatt ebben az esetben sem zárható ki a Közösségen belüli versenytorzítás lehetősége.⁷

Nem érinti a kereskedelmet az olyan tevékenység, amelynek csak a belső versenytársakra van hatása, vagy amelynek hatása helyileg korlátozott vagy csak a piacnak igen kis szegmensét érinti.⁸

A közös piaccal összeegyeztethető támogatások

A 87. cikk (1) bekezdésében található *tilalom* főszabályként *nem abszolút és nem feltétel nélküli*, mivel a 87. cikk második bekezdése három kategóriát határoz meg, amikor a támogatás automatikusan összeegyeztethető a közös piaccal. Ebben az esetben a Bizottság feladata csak arra terjed ki, hogy megállapítsa az adott támogatás alább felsorolt kategóriák valamelyikébe való tartozását. Az alább felsorolt esetekben a mentesség *automatikus*, ez azonban nem mentesíti a tagállamot a bejelentési kötelezettség alól.

87. cikk (2)(a) pont: *„szociális jellegű támogatások, amelyeket egyéni felhasználóknak nyújtanak, feltéve, hogy azokat nem az áru eredetén alapuló hátrányos megkülönböztetéssel nyújtják”*

a tárgyalások nem vezetnek eredményre, a Bizottság az ügyet a Tanács elé terjeszti, amely a cikkben lefektetett szavazási rend szerint elfogadja a probléma orvosolását szolgáló jogszabályt vagy intézkedést.

⁶ Case 730/79 Philip Morris v. Commission European Court Reports 1980 page 2671

⁷ Case 730/79 Philip Morris v. Commission European Court Reports 1980 page 2671

⁸ Case 730/79 Philip Morris v. Commission European Court Reports 1980 page 2671

A támogatást egyéneknek nyújtják, nem pedig vállalatoknak. Szociális jellegű támogatás adható létszükségleti cikkekre, mint például ruházati cikkek, élelmiszerek, fűtő anyagok. (A Bizottság úgy ítélte meg, hogy az a német intézkedés, amely adókedvezményt ad azoknak a személyeknek, akik katalizátorral felszerelt autót vásárolnak, eleget tesz a cikkben megfogalmazott követelménynek.) Az ilyen típusú támogatásokkal szemben támasztott másik követelmény szerint a támogatás nem diszkriminálhat a termék eredete szerint, azaz nem preferálhatja a belföldi iparágakat.

87. cikk (2)(b) pont: *”azok a támogatások, amelyeket a tagállamok a természeti csapások vagy más rendkívüli események okozta károk orvoslására nyújtanak”*

A nyújtott támogatás nem lépheti túl a szükséges mértéket, ami ahhoz kell, hogy kompenzálja az okozott károkat, segítsen a megelőző állapot helyreállításában (status quo ante). A támogatás elsődleges célja segítségnyújtás a károk helyreállításához, amennyiben pedig a támogatás egy részét arra használják fel, hogy a katasztrófa által nyújtott térség további fejlődését segítsék elő, akkor az erre fordított részt már a RSZ 87. cikk harmadik bekezdés c.) pontja szerint kell értékelni.

A „rendkívüli eseményeket” nem, mint a „természeti katasztrófák” alternatíváját definiálják. A kettő közti különbség abban áll, hogy a rendkívüli eseményekre (a természeti katasztrófákkal ellentétben) bizonyos mértékben az emberi tényező is hatással van. Görögország makrogazdasági nehézségeit, bár nagyrészt a kormánypolitikának voltak tulajdoníthatók, úgy tekintették, mint amelyek önmagukban indokolják az automatikus támogatást. Egy ennél újabb döntés értelmében az 1987. nyarán Franciaországban lezajlott, útelzárásokkal járó közúti szállítói sztrájkot minősítették „rendkívüli esemény”-nek. A sztrájk közel két hétig tartott, és egyebek között azzal járt, hogy a zöldség- és gyümölcsstermelők komoly veszteségeket szenvedtek, mert nem tudták termékeiket értékesíteni. Politikai okból a francia kormány hagyta, hogy a sztrájk folytatódjon, amikor pedig úgy döntött, hogy annak véget vet, ezt két nap alatt sikerült megtennie. Alapvetően tehát a kormányon múltott, hogy a sztrájk mikor fejeződik be. A francia kormány kompenzációt ajánlott fel a zöldség- és gyümölcsstermelőknek, amelyet először az EK Bizottsága kérdőjelezett meg, azon az alapon, hogy ez nem más, mint működési támogatás. Amikor a francia kormány bizonyította, hogy a kompenzáció előfeltétele volt a tényleges kár, illetve a kár és az úttorlasz közötti közvetlen ok-okozati összefüggés fennállásának a bizonyítása, a Bizottság jóváhagyta a támogatást. Ebben a konkrét esetben egyéb támogatások nem kerültek engedélyezésre. E határozat jelentősége főleg abban áll, hogy a Bizottság RSZ. 87. cikk második bekezdésének b.) pontja alatti „rendkívüli eseményként” ismert el egy sztrájk következtében létesített úttorlaszt.⁹

87. cikk (2)(c) pont: *”a Német Szövetségi Köztársaság azon területeinek gazdasága számára nyújtott támogatások, amelyeket hátrányosan érint Németország megosztottsága”*

E rendelkezésnek célja eredetileg a Németország kettészakadásával előállt helyzet orvoslása volt, az újraegyesítés előtt e kitétel alapján adhatott az NSZK regionális támogatást keleti határtérségeinek és Nyugat-Berlinnek. Németország egyesülését követően felmerült javaslat e pontnak a törlésére. Bár a javaslatot nem fogadták el, a Bizottság 1995-ben úgy döntött, hogy ezt a pontot - ex nunc hatállyal - nem tekinti többé alkalmazhatónak, és a kelet-német tartományoknak nyújtott támogatások a RSZ 87. cikk harmadik bekezdésének a.) és c.) pontja alapján kerülnek elbírálásra.

⁹ Commission Decision of 26 July 1995, OJ L 34. 1996

A közös piaccal összeegyeztethetőnek tekinthető támogatások

A RSZ 87. cikkének harmadik bekezdése öt kategóriában hatalmazza fel a Bizottságot annak eldöntésére, hogy a nyújtott támogatás jogszerű-e vagy sem. A Bizottság – diszkrecionális jogkörének gyakorlása során – törekszik arra, hogy nyilvánosságra hozza azokat a kritériumokat, amelyeket a 87. cikk (3) bekezdésben felsorolt kategóriákba tartozó támogatások megítélésékor alkalmaz. Azok a jogforrások, amelyek keretében a Bizottság ismertette az említett kritériumokat, formai szempontból a tervezett támogatási típus függvényében eltérőek. Ily módon a Bizottság a tagállamoknak címzett rendeletekben, irányelvekben, közleményekben, iránymutatásokban, keretszabályozásokban, kódexekben (pl. szén- és acélipar esetében), levelekben ismerteti a 87. cikk (3) bekezdés alá tartozó regionális, horizontális és ágazati támogatási programok vonatkozó értékelési szempontjait.

A fenti jogforrások ilyen különbözőségének jelentős következményei vannak az elfogadásukhoz szükséges eljárás szempontjából, és a különböző jogi formákhoz kapcsolódó jogi erő miatt. A kötelező erőt illetően el kell mondani, hogy a Szerződés 249. cikke alapján a rendeletek minden elemüket tekintve kötelező erejűek, míg az irányelvek az elérendő eredményt illetően ilyenek. A közlemények, keretszabályok, útmutatások, levelek és egyéb jogforrások viszont *sui generis* jogforrásokat képeznek, amelyeket nem tartalmaz a 249. cikk, és amelyek ebből következően, elvileg semmiféle kötelező erővel sem bírnak. Mindazonáltal elfogadott, hogy ezek a *sui generis* jogforrások is bírhatnak kötelező erővel, amennyiben hivatalos megegyezés tárgyát képezik a Bizottság és az összes tagállam között.

87. cikk (3)(a) pont: *„a szokatlanul alacsony életszínvonalú vagy jelentős foglalkoztatási gonddal küzdő területek gazdasági fejlődésének előmozdítására nyújtott támogatások”*

E pont alapján nyújtható támogatások vonatkozásában a nemzeti regionális támogatásról szóló közösségi iránymutatás¹⁰ ad eligazítást.

87. cikk (3)(b) pont: *„a közös európai érdekű fontos tervek előmozdítására vagy egy tagállam gazdasági életében jelentős zavarok kiküszöbölésére nyújtott támogatások”;*

Ez a pont két egymástól független célra engedélyez támogatást:

(i) közös európai érdekű fontos tervek előmozdítása

A közös európai érdekű fontos tervek fogalom nincs pontosan meghatározva. A közös európai érdek fogalmába olyan terv tartozik, amely részét képezi egy transznacionális európai programnak, amelyet a tagállamok egy része különösen támogat, vagy amely a tagállamok egy részének összehangolt akcióját igényli valamilyen, mindannyiukat fenyegető veszéllyel szemben, mint például a környezetszennyezés. Beletartozhat azonban olyan terv is, amelyben nem EU tagállamok is érdekeltek, sőt akár egyetlen tagállam által is megvalósítható, amennyiben a „közösségi érdek” igazolt. Ennek eldöntésére a Bizottság széles mérlegelési jogkörrel rendelkezik.

(ii) egy tagállam gazdasági életében jelentős zavarok kiküszöbölése

Az egy tagállam gazdasági életében jelentős zavarok kiküszöbölésére nyújtott támogatás akkor nyújtható, ha a zavar az egész nemzeti gazdaságot érinti, nem pusztán valamely régiót vagy gazdasági ágazatot.

¹⁰ OJ C74, 1998.03.10.

87. cikk (3)(c) pont: „*meghatározott gazdasági ágazatok vagy gazdasági területek fejlődésének előmozdítására nyújtott támogatások, ha azok nem gyakorolnak kedvezőtlen hatást a kereskedelmi feltételekre oly mértékben, hogy az a közösségi érdekekkel ellentétes volna*”;

Ez a legfontosabb kivétel a 87. cikk (1) bekezdésében megfogalmazott általános tilalom alól. Noha található bizonyos átfedés az a.) pont és c.) pont között, ez utóbbi sokkal nagyobb teret enged a tagállam számára a támogatás jogosságának az igazolására. E bekezdés alatt igazolhatóak egyaránt ágazati és regionális támogatások. Először is a támogatás célja meghatározott gazdasági ágazat vagy gazdasági terület fejlődésének előmozdítása, másodsor pedig a támogatás nem érintheti hátrányosan, és nem lehet ellentétes a közösségi érdekekkel. A támogatás akkor nyújtható, ha annak hiányában a célként kitűzött fejlődés nem valósítható meg. A Bizottság megerősítette, hogy egyensúlyban kell állnia a nyújtott támogatás által nyerhető haszonnak a kereskedelemre gyakorolt ellentétes hatásával, valamint ügyelni kell arra, hogy az ne torzítsa a versenyt.

87. cikk (3)(d) pont: „*a kultúra és a nemzeti örökség megőrzésének előmozdítására nyújtott támogatások, ha azok a kereskedelmi és versenyfeltételeket nem változtatják meg olyan módon, hogy az a közös érdekekkel ellentétben áll*”;

A Maastrichti Szerződés vezette be ezt a kategóriát. Kizárólag a tisztán kulturális jellegű tevékenységek tartoznak ide, míg azok, amelyekben keveredik a kulturális és a gazdasági jellegű tevékenység, a 87. cikk (3) c) pont alá tartoznak.

87. cikk (3)(e) pont: „*a Tanács felhatalmazást kap arra, hogy – a Bizottság javaslata alapján és az Európai Parlamenttel való konzultáció után – további kivételeket határozzon meg*”

Ez a bekezdés lehetővé teszi a Tanács számára, hogy új – az előző kategóriákba be nem illeszthető - támogatási kategóriákat határozzon meg. A Tanács minősített többséggel dönthet arról, hogy valamely támogatást összeegyeztethetőnek ítéljen meg a Római Szerződéssel.

A támogatás formája

A támogatás két módon nyújtható: 1. *pénzügyi előny* nyújtása állami szerv, vagy állami irányítás vagy felügyelet alatt álló szerv által, 2. vagy ezen szervek teljes mértékben, vagy részben *mentesítenek* egyes, az államnak *fizetendő kötelezettség* teljesítése alól.

A következő *főbb támogatási formák* különböztethetők meg¹¹, amelyek egy részét a hazai gyakorlat nem minősíti támogatásnak:

- vissza nem térítendő támogatás,
- adókedvezmény,
- adómentesség,
- adóhitel,
- adóalap-csökkentés,
- ingatlan vagy épület rendelkezésre bocsátása/átadása ingyen vagy kedvező feltételekkel beruházó számára,
- állami garancia bizonyos esetei,
- TB-járulékok beszedésénél tanúsított engedékenység vagy halasztott befizetésére szóló kedvezmény,
- kedvezményes kamatú vagy kamatmentes kölcsön,
- ingyenes vagy kedvezményes tőkejuttatás (ha azt egy magánbefektető nem hajtotta volna végre),
- veszteség átvállalása vagy hasonló jellegű intézkedés.

Az Európai Bizottság által kibocsátott másodlagos szabályok jellege és státusza

A Bizottság keretszabályok, közlemények, körlevelek, közlések, útmutatók stb. formájában tájékoztat az egyes támogatástípusokkal kapcsolatos politikájáról, álláspontjáról, kodifikálja a döntései alapját képező kritériumokat és magyarázza azokat.

Ami a szabályalkotást illeti, a Bizottság jogalkotási jogosítványai az EGK-t alapító (Római) Szerződés szerint az állami támogatásokra nem terjednek ki, így a Bizottság által alkotott *acquis* jogi státusza nem egyértelmű. Funkciójukat tekintve ezek az elsődleges szabályok végrehajtási szabályainak tekinthetők. Ez azt jelenti, hogy a Bizottság számára saját szabályai, kritériumai betartása kötelező, a tagországok számára pedig orientáló szerepet tölt be, növeli a bizottsági határozatok kiszámíthatóságát, és ezzel elősegíti az államok jogkövető magatartását.

¹¹ A felsorolás nem teljes körű.

A MÁSODLAGOS ANYAGI SZABÁLYOK CSOPORTOSÍTÁSA¹²

1. **Horizontális**¹³, azaz országos támogatás, területi és ágazati körülhatárolás nélkül (jogalap: 87. cikk 3 (c) bekezdés)
 - kutatás-fejlesztési célra
 - környezetvédelmi célra
 - kis- és középvállalkozások fejlesztésére
 - a foglalkoztatás elősegítésére
 - képzési célra nyújtott támogatások
 - nehéz helyzetbe került vállalatok megmentésére és/vagy szerkezet átalakításra nyújtott támogatás
2. **Regionális támogatás**, azaz elmaradott térségben megvalósuló beruházás támogatása (jogalap: 87. cikk 3(a) vagy 3(c) bekezdés)

A regionális támogatások célja a fejlődésben elmaradott régiók fejlesztése. A támogatás nyújtásának célja új vállalatok letelepedésének ösztönzése, a már letelepedett vállalatok tevékenységének modernizációja és fejlesztése. A támogatás akkor engedélyezhető, ha az általa okozott versenytorzítás arányban áll a regionális fejlesztésben okozott előnyökkel.
3. **Érzékeny ágazathoz**¹⁴ tartozó vállalatok támogatása, ezen belül:
 - acélipar
 - szénbányászat
 - gépjárműgyártás
 - szintetikus szál ipar
 - közlekedés
 - hajóépítés
 - mezőgazdaság, halászat

A Bizottság által alkotott szabályokkal mindaddig nem volt probléma, amíg csupán a bírósági állásfoglalások kodifikációját tartalmazták. Amikor viszont valamilyen, a Bizottság által helyesnek tartott változást akart a Bizottság érvényesíteni vagy új kötelezettséget akart a tagállamokra hárítani, amelyekkel nem minden tagország értett egyet, a jogalkotás elhúzódott vagy bírósági ügyé vált. Jóllehet a Bizottság egy-egy szabály vagy kritériumrendszer módosításához kikérte a tagországok véleményét és azt többnyire figyelembe is vette, mégis a szabályok bizonytalan jogi státusza miatt a Bizottságot számos kritika érte.

A problémák egy részének orvosolását szolgálja az 1998-ban elfogadott ún. feljogosító tanácsi rendelet¹⁵. Ebben a Bizottság felhatalmazást kapott arra, hogy az olyan támogatások esetében, amelyekkel kapcsolatban már a Bizottság kellő tapasztalattal rendelkezik a kompatibilitás kritériumainak megállapítását illetően, ezeket a 87. cikk (2) és (3) bekezdése alapján rendeletileg rögzíthessék, megteremtve ezzel a lehetőséget annak, hogy ezeket a támogatásokat kivonják az előzetes bizottsági mérlegelés köréből. (tehát a rendeletek hatálya

¹² E szabályok részletes ismertetése a *TVI információs füzetek 1. számában* található.

¹³ A horizontális szabályok olyan általános jellegű szabályok, amelyek ágazat-semlegesek, azaz bármely ágazatban a potenciálisan felmerülő nehézségek kompenzálására adhatóak.

¹⁴ E csoportokra a Bizottság külön politikát és szabályokat hozott létre, amelyekkel kapcsolatban keretszabályokat, iránymutatást és közleményeket bocsátott ki.

¹⁵ Council Regulation No. 994/98 of 7 May 1998 on the application of Articles 92 and 93 of the Treaty establishing the European Community to certain categories of horizontal State aid (OJ L 142, 1998.05.14.)

alá eső, ún. csoportmentességet élvező támogatásokat ne kelljen a Bizottságnak notifikálni). A következő típusú támogatások csoportmentességének szabályozásáról van szó.

- kutatás-fejlesztési célra,
- környezetvédelmi célra,
- kis- és középvállalkozások fejlesztésére,
- a foglalkoztatás elősegítésére,
- képzési célra nyújtott támogatások,
- a regionális térkép szerint nyújtott támogatás,
- bizonyos nagyságrend alatt (de minimis) felmentést adni az előzetes bejelentési kötelezettség alól.

A Rover R30-as longbridge-i gyártásának támogatása¹⁶

A Rover Group Ltd-nek (továbbiakban: Rover) nyújtandó *regionális beruházási*, valamint *képzési támogatással* foglalkozó bizottsági felhívás összefoglalása található az alábbiakban.

Az Egyesült Királyság 1999. augusztus 19-én jelentette be azon szándékát, hogy támogatni kívánja a járműgyártással, és -forgalmazással foglalkozó Rovert, amely Warwickben (West Midlands) található, tulajdonosa pedig 100%-ban a német BMW.

A **regionális beruházási támogatás** célja a Rover longbridge-i (Birmingham, West Midlands) üzemének átalakítása, hogy ott a jelenlegi 200/400-as sorozat helyett az új R30-as típust gyártsák. A beruházás teljes összege 702 millió angol font, amely évi 350.000 járművet jelentene. Ebből évi 250.000 darab jutna a longbridge-i üzemre, a Rover csoport éves kapacitását pedig 100.000 járművel növelné. A beruházás közvetlenül 6.000 dolgozót érintene.

Az Egyesült Királyság 141 millió font beruházási támogatást kíván nyújtani: 129 millió fontot egy már jóváhagyott támogatási programból (Regional Selective Assistance), 12 millió fontot pedig a helyi önkormányzat adna *ad hoc* támogatás formájában. A támogatás nettó jelenértéke 119 millió font, míg a támogatási intenzitás¹⁷ 17% lenne.

A támogatás elbírálására az új 2000-2006-os regionális térkép¹⁸ alapján kerülne sor. Amennyiben a Bizottság jóváhagyja a brit terveket, az érintett régió a RSZ 87. cikk (3)(c) bekezdése hatálya alá fog tartozni, tehát a támogatás felső korlátja 20% lenne.

Mivel a támogatás állami forrásokból történik, valamint az autógyártás és -értékesítés érinti a Közösség országai közti kereskedelmet a támogatás a RSZ 87. cikk (1) bekezdése hatálya alá tartozik. A Bizottságnak meg kell győződnie arról, hogy a támogatás arányban áll-e a megoldandó regionális problémával.

A regionális támogatás szükségességét igazolandó, bizonyítani kell, hogy a beruházás számára létezik egy gazdaságilag indokolható alternatív telephely, más szóval a beruházás mobil. Az Egyesült Királyság által bemutatott alternatív telephely egy tatabányai zöldmezős beruházás volt. A Bizottságnak azonban kétségei merültek fel a magyar telephellyel, és a beruházás mobilitásával kapcsolatban. Ennek okai az alábbiak:

- A beruházást már 1999. októberében el akarták kezdeni. Ehhez képest a Magyarországgal való kapcsolatfelvételre, és Tatabánya kiválasztására meglehetősen későn került sor.
- A cégcsoporton belül nem volt más üzem, ahol a beruházást meg lehetett volna valósítani, mivel a BMW üzemének kapacitása teljesen ki van használva.
- A magyar telephely kivétel jelentene a BMW nyilvánosan meghirdetett politikájával szemben. E szerint ugyanis a gyárakat a legfontosabb felvevőpiacokon helyezik el. Ebben az esetben az R30-as modell 35%-át az Egyesült Királyságban tervezik eladni.

¹⁶ Fordította Molnár Gáspár Endre, megjelent: OJ C 62, 2000.03.04., az eset száma: C 79/99 (ex N 481/99)

¹⁷ A támogatási intenzitás a támogatás-tartalom és az elszámolható költségek hányadosa.

¹⁸ A regionális térképről szóló esszé a 21. oldalon található.

- Az R30 tatabányai gyártása fokozott kockázatot is jelentene a Rover image-re nézve, hiszen a márka arculata erősen kötődik az Egyesült Királysághoz.
- Az Egyesült Királyság hatóságai készítettek egy költség-haszon elemzést, amely szerint a longbridge-i telephely költséghátránya a tatabányai alternatív telephellyel szemben 350 millió font. Ez a beruházáshoz viszonyítva 50%-os hátrányt jelent, ami bővebb magyarázatot igényel.

Ez a 350 millió fontos költséghátrány a Bizottság véleménye szerint nem megalapozott az alábbiak miatt:

- A közép- és kelet-európai országok esetében a Bizottság eddig mindig azzal a feltételezéssel élt, hogy a bérek közeledni fognak az uniós átlaghoz. A brit számítások azonban nem ebből indulnak ki.
- A Bizottság tapasztalatai szerint nem igaz, hogy egy zöldmezős beruházás esetében azonos teljesítmény eléréséhez ugyanakkora létszám elegendő, mint egy már működő üzemben. Tatabánya esetében tehát várhatóan több dolgozó szükséges. Ráadásul a longbridge-i telephelyen a már meglévő autók gyártását irányító felső vezetést részben az új modell gyártásánál is lehetne alkalmazni. Ez arra enged következtetni, hogy Tatabányán több vezetőt kellene alkalmazni.
- A magyar bérek fent említett konvergenciája kihatással lenne az előállított részegységek árára. A részegységek árának ebből fakadó emelkedését szintén figyelembe kellene venni Tatabánya esetében.
- A longbridge-i telephely beruházási költsége magasabb, mert a magyar bérek alacsonyabbak. A magyar bérek konvergenciája miatt várhatóan ezek a költségek is magasabbak Tatabányán az Egyesült Királyság által megadott értéknél.
- Ha a Rover Tatabányán valósítja meg a beruházást, akkor a longbridge-i üzemet – amely csak Mini és MG F modelleket gyártana - le kellene építeni. A brit elemzés 5 millió font - nagyrészt a veszélyes hulladékok eltávolítására fordított – költséggel számol. A Bizottság szerint ez alulbecsült, mert a tisztításon kívül más racionalizálási költségek is felmerülnének a leépítés miatt.
- A Bizottság további információkat tart szükségesnek a Longbridge-i leépítéssel járó fejenkénti 19 000 – 24 000 fontos költségek realitásának megítéléséhez.
- Továbbá a Bizottság szerint számolni kell a magyar telephely kockázati költségével is. Az Egyesült Királyság hatóságai ezt 95 – 500 millió font között becsülték, amelyet a Bizottság további adatok segítségével pontosítani kíván.

A fentiek mellett az Egyesült Királyság bejelentett egy *képzési programot* is. Ennek összköltsége 38,1 millió font, amelyből 11 millió font lenne támogatás (támogatási intenzitás 28,8%). A teljes költségből a bérköltség 15,4 millió font lenne. Az általános képzésre adott támogatás 35,7 millió font, míg közvetlenül az új modell gyártásához kapcsolódó szakképzés értéke 2,4 millió font. A képzés 1999-től 2004-ig tart, és a birminghami gyárban dolgozók közül 10.000 főt érint. Mivel az új R30-as típus közvetlenül csak 6.000 dolgozót érint, ezért bizonyos, hogy a javasolt képzés olyan tudást is biztosít, ami általánosan is használható.

A fenti képzési támogatás a RSZ 87. cikk (1) bekezdése hatálya alá tartozik, mert állami forrásból támogat egy autógyártással és –forgalmazással foglalkozó vállalkozást, amely érinti a Közösség országai közti kereskedelmet.

A támogatás olyan régióban valósulna meg, amelyik az előzetes feltételezések szerint a RSZ 87. cikk (3)(c) bekezdése hatálya alá tartozik. A támogatás összeegyeztethető a közös piaccal, ha nem sérti a tagországok közti kereskedelmet, és ennél fogva nem ütközik a Közösség érdekeivel. Az új regionális támogatási térkép szerint a kérdéses régióban a szakképzés támogatásának felső határa 30%, míg az általános képzés felső határa 55% lenne. Amennyiben az új regionális térkép elfogadásra kerül, a képzési támogatás összhangban lesz a közös piaccal. Ha a beruházás olyan régióban valósulna meg, amelyik nem esik a RSZ 87. cikk (3)(c) bekezdése alá, akkor a felső határok 25%, illetve 50% lennének. A képzési támogatás intenzitása még ebben az esetben is a határokon belül maradna.

A Bizottság szerint a 11 millió fontos képzési támogatás összhangban áll a Római Szerződéssel. A 141 millió fontos regionális beruházási támogatásról azonban további információk szükségesek a döntés meghozatalához.

(Időközben a Rover gyár eladásra került, így a támogatás tervezetet valószínűleg visszavonta az angol kormány.)

Jakab Erika – dr. Kroll Eszter:

A jogos várákozás elvének közösségi alkalmazása

I. A jogos várákozás elve

A jogos várákozás¹⁹ fogalma a német jogból eredő terminus technicus. Az Európai Bíróság megállapítása szerint ezen elv része a közösségi jogrendnek²⁰. Az elv lényege, hogy a közösségi intézkedések nem sérthetnek jogos várákozásokat, feltéve, hogy nincs magasabb rendű közérdek. Gyakori hivatkozási alap egyrészt a szerződésen kívüli károkozás körében (például egy közösségi intézménnyel szemben), másrészt egy közösségi intézkedés figyelmen kívül hagyására szolgálhat alapul.

A jogos várákozás elvének fogalmi kritériumait Hartley²¹ a következőképpen foglalta össze:

- a) A várákozás akkor jogos, ha ésszerű, azaz egy gondos személy cselekedeteinek megfelelő²².
- b) Az adott személy az üzletszerű gazdasági tevékenysége normál menetének megfelelően és nem spekulatív céllal cselekszik²³.
- c) Az állami intézkedés vagyoni kárral, veszteséggel jár az adott személyre nézve. Nincs alapja a jogos várákozásnak magasabb rendű közérdek fennállása esetén²⁴.
- d) A közösségi joggal összeegyeztethetetlen jogellenes cselekedet a közösségi illetve tagállami gyakorlatban nem szolgálhat alapul a jogos várázásra való hivatkozásnak²⁵.

II. A jogos várákozás elve az állami támogatások terén

A jogos várákozás védelmének elve többszöri alkalommal is felmerült az állami támogatásokkal kapcsolatos közösségi jogesetek vonatkozásában²⁶. Ezekben az esetekben az Európai Bíróságnak arról kellett döntenie, vajon lehet-e a jogos elvárások elvére hivatkozva a támogatás visszafizetését megtagadni olyan esetekben, amikor a támogatás folyósítása „törvénytelenül”, a Bizottság előzetes hozzájárulása nélkül történt. A közösségi jogesetek történetében jogos elvárás védelmének elvére eddig mind tagállamok, mind magáncégek hivatkoztak. Az alábbiakban mindkét eset részletezésre kerül.

¹⁹ Németül: Vertrauensschutz, angolul: legitimate expectation

²⁰ 5/89 Bizottság v. Németország 205-215/82 Deutsche Milchkontor v. Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft (1983) ECR 2633

²¹ Roser M. D'Sa: European Community Law on State Aid, Sweet & Maxwell, London, 1998

²² 95-8/74, 15, 100/75 Union Nationale des Cooperatives Agricoles de Cereales, 44-51/77 Union Malt, 78/77 Lührs

²³ 2/75 EVGF v. Mackprang

²⁴ 74/74 CNTA v. Bizottság

²⁵ 316/86 Hauptzollamt Hamburg-Jonas v. Krücken

²⁶ 310/85 Deufil, 142/87 Tubermeuse, 303/88 ENI-Lanerossi, C-5/89 Bizottság/NSZK, C-305/89 Alfa Romeo, C-183/91 Bizottság/Görögország, T-459/93 Siemens, T-129/95, T-2/96, T-97/96 NMS, T-243/94 British Steel, c-39/94 SFEI/La Poste, C-169/95 Spanyolország/Bizottság, C-280-95 Bizottság/Olaszország, T-16/96 Cityflyer Express, 223/85 Rijn Schelde-Verome Machinefabrieken en Schepswerven NV v. Bizottság, C-24/95 Land Rheinland-Pfalz v. Alcan Deutschland GmbH

II/1. Jogos várakozás elvére való hivatkozás lehetősége tagállamok által

A legfontosabb idevonatkozó jogeset a Európai Közösségek Bizottsága v. Német Szövetségi Köztársaság²⁷. Az ügy a jogtalan állami támogatások visszakövetelésének megítélése terén döntő jelentőségű. A jogtalan támogatást adó tagállam nem hivatkozhat a kedvezményezett jogos várakozásának védelmére annak érdekében, hogy elkerülje a reá vonatkozó bizottsági döntés végrehajtását, azaz az állami támogatás visszakövetelését, ezzel ugyanis jogellenes magatartása gyakorlatilag következmények nélkül maradna. Ilyenformán, a 88. cikk (2) bekezdése teljesen hatását vesztené. Ez a cikk úgy rendelkezik, hogy a 87. cikk szerint jogtalanul odaítélt támogatásokat vissza kell téríteni a Bizottság által meghatározott időn belül.

Jogtalan támogatás visszakövetelése csak akkor tagadható meg, ha az abszolút lehetetlen. Az, hogy egy tagállam a visszakövetelés abszolút lehetetlenségére hivatkozhat a Bíróság előtt nem jelenti azt, hogy ne kelljen jóhiszeműen eljárnia, tehát a támogatás visszaigénylésére konkrét kísérletet tenni, majd az esetleges akadályokat elhárítandó, a Bizottsággal együttműködni. Ezt a Bíróság a Bizottság v. Görögország eset²⁸ (exportteljesítményhez kötött adókedvezmény esete) kapcsán jelentette ki, amikor is úgy találta, hogy a görög kormány ezt a kötelességét elmulasztva csupán értesítette a Bizottságot a felmerült jogi és praktikus nehézségekről anélkül, hogy kísérletet tett volna a jogtalan támogatás visszakérésére és anélkül, hogy javaslatot tett volna a határozat alternatív végrehajtási módjára. Görögország még a visszamenőleg kivetendő adóra vonatkozó alkotmányos tilalomra is, amely szerinte a cégek jogos várakozásának adott volna alapot hiába hivatkozott.

II/2. Jogos várakozás elvére való hivatkozás lehetősége kedvezményezett vállalkozások által

A fent említett Bizottság v. NSZK jogesetben a Bíróság a jogtalan támogatás kedvezményezettjei szemszögéből is megvizsgálta a jogos várakozások védelmének elvére való hivatkozás lehetőségét. Bár magát a lehetőséget nem zárta ki, ezt ahhoz a szigorú feltételhez kötötte, hogy a kedvezményezettnek minden esetben meg kell bizonyosodnia arról, hogy az odaítélendő támogatás előzetes bejelentése a Bizottság felé megtörtént. Nem tekinthető túlzott követelménynek a kedvezményezett tájékozási kötelezettségeinek előírása. Egy gondos üzletember alapvetően meg kell tudjon bizonyosodni az eljárás betartásáról.

Ugyanakkor, amint azt a Főügyész az eset kapcsán hozzátette, a tájékozási kötelezettséget nehezíti az a tény, hogy a Bizottság támogatásokra vonatkozó döntéseinek közzétételére nincs kialakult rendszer.

Bár ez önmagában nem minősül felmentő tényezőnek, ugyanakkor felveti az enyhítő körülményekre való hivatkozás problematikáját. A Bíróság ez ügyben úgy rendelkezett a fent említett ügy kapcsán, hogy jogtalan támogatás kedvezményezettje számára nem kizárt, hogy jogos várakozását rendkívüli körülmények fennforgásával magyarázza és ez alapján ne térítse

²⁷ C-5/89 ECR 1990 I-3437,

²⁸ C-183/91 ECR I-3131

vissza a támogatást. Arra vonatkozólag, hogy pontosan milyen körülmények minősülnek „rendkívüli körülménynek” a Bizottság nem ad semmilyen útmutatást.

Mindamellett kiemelendő, hogy az a védelem, ami a jogos várákozások elvére épít, csak nagyon ritka és rendkívüli esetekben lehet sikeres, amint azt az idevonatkozó jogesetek hűen tükrözik. Ilyen rendkívüli körülményre szolgáltat példát a Rijn Schelde-Verome Maschinesabrieken en Schepswerven²⁹ NV v. Bizottság eset, amikor is a Bizottság 26 hónappal késleltette az előzetes bejelentési eljárást és ezzel a kedvezményezett jogos várázási igényének alapot szolgáltatott.

Az SFEI v. La Poste³⁰ eset kapcsán, mely egy nagyon komplex kereszt-támogatáson alapuló visszakövetelési per volt, a Főügyész úgy ítélte meg, hogy azoknak az érveknek, melyek szerint az intézkedés nem látszott egyértelműen támogatásnak, volt alapjuk, hiszen a kedvezményezettnek majdnem lehetetlen volt meggyőződni arról, hogy állami támogatásban részesült-e.

Bár az Európai Bíróság előtt a kedvezményezettek jogos várákozás elvére való hivatkozásának lehetőségei korlátozottak, a tagállamok általi félretájékoztató eredményeképpen jogukban áll kártérítési pert indítani az adott tagállam bírósága előtt. A kártérítés azonban nem lehet egyenlő, illetőleg nem haladhatja meg a kérdéses támogatás mértékét, hiszen ez a támogatás kifizetését jelentené. Ugyanakkor erre ellenérvül szolgál az megközelítés, miszerint a jogtalanul odaítélt támogatást eleve nem kellett volna kifizetni, ezért a kedvezményezett nem szenvedhetett kártérítésre alapot adó veszteségeket.³¹

²⁹ 223/85, ECR 4617

³⁰ 39/94

³¹ Erre a megközelítésre példa a francia Lener Ignace v. Beauvois eset – a francia Bíróság 1994-es ítélete, C.M.L.R. 419

Molnár Gáspár Endre

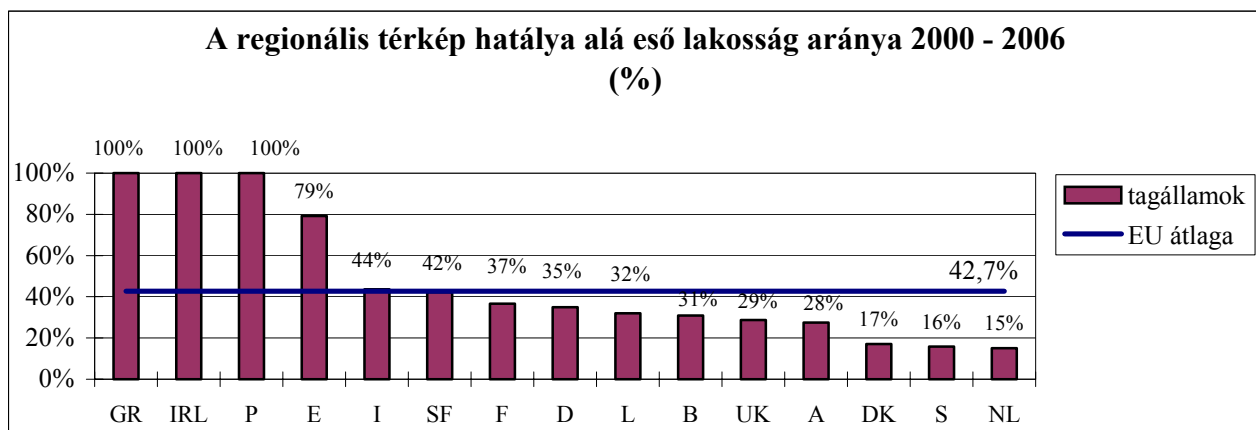
A 2000-2006 között érvényes új, regionális térképek

Bevezetés

Az Európai Bizottság által kibocsátott regionális támogatásokra vonatkozó iránymutatás³² értelmében az országon belül fejlettségi különbségek csökkentése érdekében az egyes régiókban igénybe vehető támogatás mértékét differenciálni kell (ún. regionális térkép). A tagállamok regionális térképeit a Bizottság hagyja jóvá. Jelenleg a 2000-2006 közötti időszakra vonatkozó regionális térképek jóváhagyása folyik.

A Bizottság 1997 decemberében kezdte meg a regionális térképek felülvizsgálatát azzal a céllal, hogy ezzel is támogassa a közös piac teljes kiépítését, az euró bevezetését és a várható kibővülést. A Bizottság döntése értelmében az uniós lakosságának 42,7 százalékára kell csökkenteni a támogatott térségekben lakók arányát, valamint csökkenteni kell az egyes térségek támogatási intenzitásának³³ felső korlátait is.

Az egyes országokban a támogatott térségekben lakók arányát a Bizottság a Római Szerződés 87. cikk³⁴ 3. bekezdés (a)³⁵ és (c)³⁶ pontja által megengedett esetekben a 2000 – 2006 közötti időszakban a következőképpen szabályozta.³⁷

A tagországok által benyújtott tervezetek alapján az Európai Bizottság 2000. május elejéig Dánia, Finnország, Görögország, Írország, Németország, Spanyolország, Svédország regionális térképét hagyta jóvá és részben elfogadta Portugália tervezetét.

Görögország, Írország, Portugália és Spanyolország

Az EU átlagos egy főre jutó GDP-je alapján Görögország, Írország, Portugália és Spanyolország tekinthető az unió legszegényebb országainak. A Bizottság az új regionális

³² OJ C 74, 1998.03.10.. Lásd erről bővebben a TVI információs füzetek 1. számát.

³³ A támogatási intenzitás a támogatás-tartalom és az elszámolható költségek hányadosa.

³⁴ A régi számozás szerinti 87. cikk.

³⁵ A 87. cikk 3. bekezdés (a) pontjának hatálya alá olyan NUTS II. szintű térségek tartozhatnak, ahol a vásárlóerő-paritáson mért egy főre jutó GDP elmúlt három évi átlaga a Közösség átlagának 75 százalékánál kisebb.

³⁶ A 87. cikk 3. bekezdés (c) pontjának hatálya alá a nemzeti szinten hátrányos helyzetű térségek tartoznak.

³⁷ OJ C 16, 1999.01.21.

térképek elfogadásakor az első három ország lakosságának 100%-át minősítette támogathatónak, míg Spanyolországban ez az arány 79,2%.

Görögország esetében a teljes lakosság a 87. cikk (3)(a) bekezdésének hatálya alá esik. Nagyvállalatok esetében a támogatás felső korlátja egyes területeken 50%³⁸, míg az ország többi részén is eléri a 40%-ot.³⁹

Írországban a 87. cikk (3)(a) bekezdésének hatálya alá eső térségekben a felső korlát 40%, míg az ország többi – a 87. cikk (3)(c) bekezdésének hatálya alá eső – részén ez az arány 17,5% és 40% között változik. Korábban Írország egész területe támogathatónak minősült, azonban ebben az új időszakban az egy főre jutó GDP eléri az uniós átlag 75 százalékát. Így annak érdekében, hogy a szigorúbb feltételekhez való alkalmazkodás zökkenőmentesen menjen végbe, a 40%-os felső határ 2004-ig áll fenn. Ezt követően e térségekben is csökkenteni kell 18%, ill. 20%-ra. A csökkentésnek ez a folyamata az ún. „phase out”.

Portugália esetében az ország lakosságának kétharmada tartozik a 87. cikk (3)(a) bekezdésének hatálya alá. A támogatás felső korlátja 62% és 40% között változik. A fennmaradó egyharmad – a Lisboa e Vale do Tejo régió – esetében a Bizottság még nem hagyta jóvá a támogatás felső korlátjára vonatkozó portugál javaslatot.

Spanyolország területének 58,4%-a tartozik a 87. cikk (3)(a) bekezdésének hatálya alá. E területeken belül 50% a támogatás felső korlátja, ahol az egy főre jutó GDP az uniós átlag 60%-át sem éri el. Ott, ahol ez az arány 60 és 75% közé esik a felső korlát általában 40%, de egyes régiókban csak 30-37% engedélyezett. A 87. cikk (3)(c) bekezdésének hatálya alá eső, a lakosság 20,8%-át magában foglaló területeken a felső korlát 10-30%, ill. egyes esetekben 40%. A 40%-os felső értéket azonban az adott térségekben 2004-ig fokozatosan csökkenteni kell úgy, hogy végül 20%-ra mérséklődjenek.

Dánia, Finnország és Svédország

A három ország közül *Finnország* lakosságának 42,2%-a esik a regionális térkép szerint támogatható térségbe, amely lényegesen kisebb, mint az előző országcsoport arányai. E térségek közül a 87. cikk (3)(a) bekezdésének hatálya alá tartozók esetében a felső támogatási korlát 24%, míg a 87. cikk (3)(c) bekezdésének hatálya alá esőknél 8-12%.

Svédországban a lakoságnak mindössze 15,9%-a esik támogatható régióba. A 87. cikk (3)(a) bekezdésének hatálya alá tartozók esetében a felső támogatási korlát 37%, míg a 87. cikk (3)(c) bekezdésének hatálya alá tartozó térségekben 20%.

Dánia esetében csak a 87. cikk (3)(c) bekezdésének hatálya alá tartozó régiók vannak. A dán lakosság 17,1%-a lakik ezekben a térségekben, ahol a támogatás felső korlátja általában 10%. A 10%-os felső határt csak a Bornholm és a Storstrom régiókban lehet túllépni.

³⁸ A támogatási korlátok nettó támogatási egyenértékben vannak megadva. Az ettől való eltérés a százalékos érték után zárójelben található.

³⁹ Kis- és közép vállalkozások esetében – minden tagországnál – a támogatás felső korlátja 87. cikk (3)(a) hatálya alá eső térségekben 15%-kal, míg a 87. cikk (3)(c) esetében 10%-kal növekszik. A továbbiakban mindig csak a nagyvállalatokra vonatkozó felső korlátok vannak megadva.

Németország

Az eddig ismertetett országokkal szemben Németország nem 2006-ig, hanem csupán 2003-ig vonatkozó regionális térkép-tervezetet nyújtott be. A német lakosságnak 34,9%-a lakik támogatható térségben. A Bizottság által elfogadottak alapján a 87. cikk (3)(a) bekezdésének hatálya alá csak a keleti tartományok tartoznak. Azokban a keleti tartományokban, ahol a gazdaság még nagyon gyenge, a támogatási korlát 35% (bruttó támogatási egyenérték), míg a viszonylag erősebb gazdasággal rendelkezőkben 28% (bruttó támogatási egyenérték). A többi támogatható térség a 87. cikk (3)(c) bekezdésének hatálya alá esik. Közülük a felső korlát Berlinben 20%, míg egyes nyugati térségekben 10-18% lehet.

**Az állami támogatások fogalmát magyarázó Európai Bírósági
döntések**

1. 310/85 DEUFIL
2. C-44/93 NAMUR-LES ASSURANCES DU CREDIT
3. C-39/94 SFEI/LA POSTE
4. C-256/97 DMT

Az alábbi ismertetéseket a ügy állami támogatás fogalmával kapcsolatos észzeire korlátozzuk, eltekintve az esetleges további tanulságoktól.

DEUFIL GMBH/EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

**A BÍRÓSÁG
1987. FEBRUÁR 24-I ÍTÉLETE**

310/85

[1987] ECR 901.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság ítéletével helyben hagyta a Bizottság határozatát, amelyben egy szintetikus szál-ipari támogatást a közös piaccal összeegyeztethetetlennek mondott ki.

Az eset a következő tanulságokat hordozza:

- **állami támogatás fogalma**: akkor is támogatás lehet egy intézkedés, ha a nemzeti jogszabály általános konjunktúrapolitikai célkitűzéseket szolgál
- **versenytorzító és tagállamok közötti kereskedelmet érintő támogatás**
- **regionális állami támogatás**, a 87. cikk (3) bekezdés (a) és (c) pontjának alkalmazása
- a Bizottság **szintetikus szál-ipari támogatáspolitikája**
- többletkapacitások esetén a **kapacitást növelő beruházás** támogatása ellentétes a közös érdekekkel
- bizottsági **iránymutatások természete**, jogi ereje
- **visszakövetelés** – nem alapozza meg a **jogos várakozás védelmét**, ha olyan áru tekintetében kap egy cég jogtalanul támogatást, amelyre nem terjed ki egy bizottsági támogatási kódex hatálya.

Az ügyre *Deufil* néven szokás hivatkozni.

II. A Bizottság határozata

A Bizottság határozatát azért is érdemes kicsit részletesebben ismertetni, mert a per során a Bizottság ez alapján érvelt, illetve a Bíróság az ebben foglalt főbb megállapításokat hozza vissza ítéletében.

A Bizottság 85/471/EGK határozatával⁴⁰ 1985. júliusában megállapította, hogy a Deufil GmbH jogtalanul kapott 1983-ban majdnem három millió DM befektetési támogatást a közös szövetségi/Land regionális támogatási

⁴⁰ OJ 1985 L 278/26.o.

program keretében, e támogatás a közös piaccal összeegyeztethetetlen és azt a kedvezményezettől vissza kell kérni.

A támogatás ahhoz segítette hozzá a szintetikus szál-iparban tevékenykedő céget, hogy régi gépeit új, poliamid és az ekkoriban elterjedő polipropilén szálak előállítására egyaránt alkalmas gépekre cserélje. A korábbi, poliamid szálakat gyártó gép évi 3000 tonna kapacitású volt, az új gépen viszont 6000 tonna szintetikus szálát lehetett előállítani.

A *piacot* a következők jellemezték:

- komoly strukturális túltermelés (okai: csökkenő export, növekvő import, nagy többletkapacitás)
- 1983-ban, amikor a Deofil a támogatást kapta, a kapacitáskihasználtság a poliamid szintetikus szál-gyártásban 72%, a polipropilénnél 64% volt.
- nagyon sok közösségi szereplő, kis-közepes méretű vállalatok, ezek közül a Deofil 2-3%-os részesedésével a harmadik legnagyobb termelő.

A Bizottság a **87. cikk (1) bekezdés** alkalmazását azzal indokolta, hogy a szintetikus szál piacon nagyon éles verseny folyik, jelentős a tagállamok közötti kereskedelem mértéke. Jóllehet az utóbbi években javult a kapacitáskihasználás, az még mindig messze nincs egyensúlyban a kereslettel, az árak pedig nagyon nyomottak. A Deofil termelési kapacitásai a poliamid piac 3.2%, a polipropilén piac 5.6%-át teszi ki, továbbá előbbi termelésének 30%, utóbbinak 70%-át más tagállamba szállítja.

A *kivételek* alkalmazásának visszautasítása kapcsán kifejtette, hogy az új gépek már egy-két éve a piacon vannak, azok beszerzése a verseny által szükségesé tett szokásos modernizálást jelent, amelyet minden cégnek a saját forrásaiból kellene megvalósítani. A többletkapacitásra tekintettel azt lehet mondani, hogy a befektetési költségek bármilyen csökkenése gyengíti más versenytársak piaci helyzetét, a kapacitás növekedése pedig a kapacitáskihasználtság romlásához és még nyomottabb árakhoz vezet. A befektetés így a 87. cikk (3)(c) pontja értelmében vett **közös érdekekkel ellentétes** módon befolyásolja a közös piaci kereskedelmet. Igaz, hogy a Bergkamen térség helyzete a német átlaghoz képest ingatagabb volt, de még így is meghaladta a közösségi átlagot.

III. A felperes keresete

A felperes vállalat szerint a határozattal a Bizottság megsértette a 87. cikk (1) bekezdését, a 87. cikk (3) bekezdését és a kedvezményezett jogos várakozását. Részletesebb érvei a következők voltak.

- A vitatott összeg nem a 87. cikk (1) bekezdés alá eső támogatás, mert az a konjunktúrapolitikáról szóló általános jogszabály alapján kapta, amely a Szerződés 99. cikke értelmében az általános gazdasági fejlődéshez és a szerkezet javításához járul hozzá.

- Ha mégis állami támogatás, akkor sem torzítja a versenyt és nem érinti a tagállamok közötti kereskedelmet: termelésének nagy részét az EK-n piacon kívül adja el, a közös piaci forgalom csekély részét bonyolítja le.
- Mindenesetre a 87. cikk (3) bekezdés (a) vagy (c) pontja alapján engedélyezni kellett volna a támogatást, amely hozzájárul a Bergkamen bányászvidék fejlődéséhez, ahol az életszínvonal abnormálisan alacsony, a munkanélküliség pedig rendkívül nagy. A támogatás a közös érdeket szolgálta azzal, hogy a cég poliamid termelését polipropilénnel váltja fel.
- Végül soron, a Bizottság nem követelheti vissza anélkül a támogatást, hogy ne sértené meg a vállalat jogos várakozását: a polipropilén szintetikus szálra ugyanis nem terjedt ki a szintetikus szál-ipari bizottsági iránymutatás.

IV. A főügyész véleménye

Darmon főügyész véleményét követve döntött a Bíróság.

A **Bizottság szintetikus szálipari támogatáspolitikáját** a következőképpen foglalja össze. A strukturális eredetű többletkapacitás okozta problémák leküzdésére a Bizottság különféle jegyzékeket intézett a tagállamokhoz: textilipari "iránymutatások" 1971-ben és 1977-ben, illetve szintetikus szál támogatás "kódex" 1977-ben. Ezekkel a tagállamok támogatáspolitikáját igyekezett koordinálni. A szintetikus száltermelés kapcsán a kapacitás növelő beruházások támogatásától való tartózkodásra ösztönözte őket. Csak a közös érdekeket szolgáló támogatások esnek a 87. cikk (3) bekezdés alá, így pl. a szintetikus szálipari tevékenységről másra való átállást segítő állami támogatás. Egy 1985-ös jegyzék fenntartotta e szigorú előírásokat és kiterjesztette azok hatályát a polipropilénre is.

Az "**iránymutatások**" és "**támogatási kódexek**" olyan hivatkozási keretet jelentenek, amelyek megerősítik a 88. cikk (3) bekezdése szerinti bejelentési kötelezettséget. Nem lehet jogilag kötelező erejűnek ("legally binding") tekinteni őket, erre alapozva nem lehet negatív döntést hozni. (914.o.)

A befektetési támogatás nem általános tagállami intézkedés, hanem a Deufil-t segítő regionális befektetési támogatás. A támogatás feltételeiből is annak regionális támogatás jellegére lehet következtetni: a beruházást ugyanis "támogatásra szoruló térségben kell megvalósítani". A támogatás hatása nyilvánvalóan a kedvezményezettet érinti, összege a befektetés összköltségének 15%-át teszi ki.

A **versenytorzítás** kapcsán emlékeztetett arra, hogy 1983 (amikor a támogatást kapta) és 1985 között a Deufil kapacitását, illetve közös piaci részesedését megduplázta. Ez nem a piac rendes működésének, hanem az állami támogatásnak volt az eredménye. A befektetési költségek

csökkentésével a támogatás lehetővé tette, hogy a cég függetleníse magát az adott piac gazdasági feltételrendszerétől.

A különböző tagállamok termelői közötti szabad versenyt torzító támogatás szükségképpen **érinti a Közösségen belüli kereskedelmet** is. (917.o.)

A befektetés támogatása nyilvánvalóan **ellentétes a közös érdekekkel**, amelyek legfeljebb a létező kapacitások fenntartását, de inkább azok csökkentését kívánna meg.

A tagállami bíróság feladata a Közösség érdekét a **jogos várakozás** védelmének elvével kibékíteni.⁴¹ Adott ügyben egyébként a felperes erre való hivatkozását megalapozatlannak tartaná a főügyész.

V. A Bíróság ítéletének indokolása

A Bizottság határozatában tökéletesen megindokolta (kapacitáskihasználtság, piac jellemzői, kereskedelem nagysága), hogy a támogatás miatt **torzítja a versenyt és érinti a tagállamok közötti kereskedelmet**, így a Deufilez irányú kérelmeit elutasítja a Bíróság. (12.)

A **87. cikk (3) bekezdés** kapcsán a Bíróság felidézi, hogy a Bizottságot e téren széles körű mérlegelési lehetőség illeti meg, amely során gazdasági és szociális szempontokat közösségi kontextusban értékel. A Bizottság nem lépte túl diszkrécióját: **egy kapacitás növelő beruházás**, olyan piacon, ahol eleve többletkapacitások léteznek, **ellentétes a közös érdekekkel**, illetve a támogatás nem alkalmas adott térség gazdasági fejlődését elősegíteni. (18.)

A **támogatás kódex** iránymutatásnak minősül, rögzíti egyrészt a Bizottság eljárását, másrészt a tagállamoktól elvárt magatartást, azaz hogy a szintetikus szál-iparban milyen támogatások adásától tartózkodjanak. Nem tér el és nem is térhetne el a Szerződés 87-88. cikkeitől.

Jóllehet a támogatási kódex 1985-ig nem fedte le a polipropilént, lévén az egy új termék, a piaci állapotok miatt semmi nem indokolja azt, hogy az erre vonatkozó támogatást más módon kellene kezelni.

Mivel a vitatott összeg nyilvánvalóan állami támogatás, arról értesíteni kellett volna a Bizottságot és döntéséig nem lett volna szabad kifizetni. Ahol a 88. cikk (3) bekezdését megsértve adtak állami támogatást, a Bizottság határozatában elrendelheti, hogy a tagállami hatóságok **követeljék vissza** a támogatást. (24.)

⁴¹ Hivatkozva a 205 és 216/82 Deutsche Milchkontroll/Németország ügyet; [1983] ECR 2633, 33. szakasz

Az a tény, hogy a polipropilénre *nem terjedt ki a támogatási kódex*, nem alapozhatta meg a felperes olyan jogos várakozását, amely akadálya lehetett volna annak, hogy a Bizottság határozatában elrendelje a támogatás visszakövetelését. (25.)

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság a keresetet elutasítja.

NAMUR-LES ASSURANCES DU CREDIT SA/OFFICE NATIONAL DU
DUCROIRE ÉS BELGIUM

A BÍRÓSÁG
1994. AUGUSZTUS 9-I ÍTÉLETE

C-44/93

[1994] ECR I-3829.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

Egy belga bíróság kérdéseire válaszul a Bíróság a következő téren tesz fontos megállapításokat:

- **létező/új támogatás** közötti különbség (tagállami bíróságoknak szerepük alapvetően csak az új támogatásoknál lehet)
- **Bizottság és a tagállami bíróságok közötti feladatmegosztás**
- **állami hitelbiztosítók** tevékenységének megítélése
- egy hosszabb ideje támogatásokban részesülő állami vállalat **tevékenységi körének kiterjesztése** nem értékelhető új támogatásként.

Lenz **főügyész véleménye** a következő hasznos adalékokkal szolgál:

- 87. cikk (1) bekezdés szerinti **támogatás** fogalma
- **87. és 88. cikkek közvetlen hatályáról**
- egy **vállalati döntés mikor tulajdonítható az államnak**
- egy tagállami fellépés mikor **87. cikk (1) bekezdés alatt értékelhető intézkedés**, mikor **üzleti döntés** (piaci **magán befektető elve**).

Az esetre *OND* vagy *Namur-Les Assurances du Credit* ügyként lehet hivatkozni.

II. Tények

A külkereskedelemmel kapcsolatos hitelbiztosítók, pontosabban az elsősorban nem üzleti alapú, hanem politikai jellegű kockázatokkal szemben biztosító, tipikusan állami érdekeltségű intézmények versenypolitikai problémákat vetnek fel, amennyiben tevékenységüket a versenyszférához tartozó kockázati tényezők biztosítására is kiterjesztik. Egy ilyen jellegű, belgiumi eredetű ügyről van mostani esetünkben szó. Érdekessége az ügynek, hogy sem a hitelbiztosító korábbi kompetenciájának szűkítése, sem annak most vitatott kiterjesztése nem közvetlen állami intézkedés, hanem üzletileg is indokolható vállalati döntés eredménye volt.

Az Office National de Ducroire (OND) nevű intézményt egy 1939-ből származó királyi rendelet hozta létre a külkereskedelemmel kapcsolatos kockázatok biztosítására. Tevékenységét az állam egy sor kedvezménnyel támogatta: állami garanciát, állami kötvényeket kapott, hiányát az állam minden évben fedezte, mentesült a társasági adó és a biztosítási szerződések után levont adó alól.

A OND 1935-től kezdve szerződéses kapcsolatban állott az ország legrégebbi pénzügyintézetével, a Compagnie Belge d'Assurance Crédit SA-val (COBAC). Egy együttműködési megállapodásuk szerint az OND főszabályként nem vállalhatja külkereskedelemmel kapcsolatos üzleti kockázatok biztosítását nyugat-európai export esetén. 1988 szeptemberében az OND felmondta az együttműködési megállapodást és a felügyelő miniszter jóváhagyását követően belépett a nyugat-európai üzleti jellegű kockázatok biztosításának piacára is.

A COBAC és egy másik hitelbiztosításban érdekelt pénzügyintézet, a Namur-Les Assurances du Crédit SA (Namur AC) a Bizottsághoz, illetve tagállami bírósághoz fordultak, úgy vélték, hogy az OND terjeszkedése, tekintettel az általa élvezett számos állami kedvezményre, versenysértő magatartás. A Bizottság még nem foglalt állást a panaszban, csak információt kért a belga hatóságoktól. A Tribunal de Premiere Instance de Bruxelles elutasította az ideiglenes intézkedésként az OND e tevékenységének felfüggesztését kérő keresetet, mivel a kérdéses állami támogatások, mint létező támogatások, az a 88. cikk (1) bekezdése alá tartoznak, az pedig nem bír közvetlen hatállyal. A felperesek ezt követően fordultak a kérdéseket feltevő Cour d' Appel de Bruxelles-hez.

III. A tagállami bíróság 87. cikkel kapcsolatban feltett kérdése

A brüsszeli fellebbviteli bíróság a fenti tények fényében a következő kérdéssel fordult a Bírósághoz.

- A 87. cikk (1) bekezdés alá tartozik-e, ha az állam, egy állami vállalat igazgatók tanácsában ülő minisztériumi képviselőjén keresztül, egy támogatás hatályának kiterjesztésére vonatkozó politikáját tolmácsolja, illetve az erre irányuló vállalati döntést az irányadó jogszabály szerint nem kifogásolja?

IV. A főügyész véleménye

Azon ritka esetek egyikével van dolgunk, amikor **a főügyész véleményét nem, illetve csak részben követte a Bíróság**. Szemben az ítélettel, Lenz főügyész, bizonyos feltételekkel ugyan, de elképzelhetőnek tartotta, hogy a hitelbiztosító tevékenységének kiterjesztése állami támogatásnak minősüljön.

Az OND-t létrehozó rendelet 16. szakasza szerint az igazgatótanács minisztériumot képviselő tagja felfüggesztheti az igazgatóság döntéseit, ha azok jogellenesek, vagy nem felelnek meg az állam érdekeinek. A miniszternek ezt követően öt napja van a végleges döntés meghozatalára - ha ezen idő eredménytelenül eltelik, az eredeti döntés lép életbe. A főügyész szerint, mivel az OND csak a belga állam érdekeinek figyelembe vételével hozhat döntést, az OND igazgatótanácsának tevékenységet kiterjesztő **határozata a 87. cikk szempontjából az államnak tudható be.** (vél.45.)

Ha az OND tevékenységét kiterjeszti, a támogatás hatósugara is kiterjed az új tevékenységekre. Az állami garancia és adómentesség formáit öltő támogatások mértékükben is megnövekednek, a forgalom növekedése folytán olyan állami pénzek is folynak az OND-hez, amelyek enélkül az államnál maradtak volna. (vél.48.)

A Bizottság feladata, hogy egy állami támogatás közös piacra gyakorolt káros hatásait, a verseny torzítását és a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolását megvizsgálja. E hatások miatt van szükség az állami támogatások tilalmára: ha a 87. cikket összevetnénk egy **vállalat könyvelésével**, akkor az annak "**tartozik**" oldalán lenne található. (vél.63.)

A tagállami bíróságoknak az lehet a feladata, hogy a 88. cikk (3) bekezdése alapján megállapítsa, hogy "támogatás adásáról vagy módosításáról" van-e szó. "A **támogatás fogalma** olyan, az államnak betudható, piactól idegen előnyöket jelent, amelyek a belőle részesedő vállalat gazdasági helyzetét a többi vállalatokéhoz képest javítja." A *Denkavit* ügyben⁴² a következőképpen fogalmazott a Bíróság: "**A 87. cikk (1) bekezdés a tagállamok olyan döntéseire utal, amelyekkel a maguk gazdasági és szociális céljait követve egyoldalú és önálló döntéssel vállalatoknak vagy más személyeknek forrásokat vagy olyan előnyöket adnak, amelyekkel azok a követett gazdasági és szociális célok elérését segítik.**" (vél.66.)

A Bizottság és a tagállami bíróságok közötti munkamegosztást a **87. és 88. cikkek közvetlen hatályáról** szóló esetjog szorítja korlátok közé. Utóbbiaknak szerepük csak a 88. cikk (3) bekezdése utolsó mondatának érvényesítése során lehet. Továbbá, egy egyén akkor is hivatkozhat a 87. cikk tilalmára, ha ezt a 89. cikk szerinti általánosan alkalmazandó aktusok vagy a 88. cikk (2) bekezdés alapján konkrét esetekben hozott határozatok konkrét formába öntötték.⁴³ (vél.72.)

⁴² 61/79 Amministrazione delle Finanze dello Stato/Denkavit; [1980] ECR 1205, 31. szakasz

⁴³ 74/72 Capogno/Maya; [1973] ECR 611, 6. szakasz

Ha a Bizottság egy támogatással szemben negatív döntést hozott, ezt a tagállami bíróságok kötelesek figyelembe venni, különösen az adott támogatás visszakövetelése kapcsán indított per során.⁴⁴ (vél.73.)

Mindezekből kitűnik, hogy a tagállami bíróságok nincsenek teljesen eltiltva a 87. cikk alkalmazásától, ha a Tanács a 89. cikk alapján ehhez szükséges intézkedéseket hoz.

A főügyész megvizsgálja, hogy az OND tevékenységének eredeti szerződéses korlátozása a 88. cikk (1) bekezdése alá eső támogatási program részét képezte-e.

Először, az **állami szerepvállalást** kell feltárni. Az, hogy a korlátozást az OND és a COBAC közötti magánjogi együttműködési szerződés tartalmazta, önmagában nem perdöntő jelentőségű. Ennek ellenére, az a belga államnak tulajdonítható, ha e döntést az állam akarata ellenére nem hozhatták volna meg. Ez valószínűleg így is volt, mert az együttműködési megállapodás egyik 1982-es változata szerint az a gazdasági miniszter jóváhagyásáig nem léphet hatályba. (vél.82-83.)

Másodszor, azt kell megvizsgálni, hogy a szerződésben foglalt korlátozás **támogatási rendszer részét** képezte-e. A *Denkavit* eset nyomán a támogatás fontos jellemvonása, hogy azzal a tagállam **gazdasági vagy szociális céljait** kívánja követni. A szerződésben meg is jelenik az a különbségtétel, hogy **az állam és a vállalatok más-más szerepet játszanak a piacon**. Az állam meghatározza gazdasági és szociális politikáját, míg a vállalatok a maguk hasznot hozó érdekeiket követik e politikai keretek között. (vél. 96.) Ha egy intézkedés az állam gazdasági vagy szociális politikájának meghatározását jelenti, az támogatási rendszer részét képezheti, míg ha üzleti érdekeket fejez ki, akkor az vállalati intézkedés. (vél.97.)

A különbségtételhez a **magán befektető elvének** alkalmazását javasolja: ha egy hasonló méretű, hasonló helyzetben levő magán vállalkozás is az OND-hez hasonló módon korlátozta volna tevékenységét, akkor nincsen szó állami támogatásról. (vél.100.) Ennek során a tagállami bíróságnak fel kellene tárnia, hogy az egyes kockázatokat (ideértve a politikaiakat is), hogyan lehetett volna üzleti alapon biztosítani.

A tagállami bíróságnak itt olyan mélységű és komplexitású gazdasági elemzést kellene lefolytatnia, ami messze **meghaladja a klasszikus bírósági ügyek terjedelmét**. Ezért a főügyész az antitröszt esetjogra hivatkozva azt javasolja, hogy a bíróság ilyenkor függessze fel eljárását és a tények gazdasági megítélése kapcsán kérje ki a **Bizottság** véleményét. A közösségi jog értelmezése kapcsán pedig a 234. cikkre lehet hagyatkozni. (vél.103.)

⁴⁴ C-188/92 TWD Textilwerke Deggendorf ügy; [1994] ECR I-833

Mindezek alapján az **első kérdésre** a következő választ javasolta adni. A fenti tevékenységi kör és így a létező támogatás hatósugara szélesítésének állami engedélyezése **támogatás** adásaként vagy módosításaként kezelendő, ha **két feltétel** teljesül:

- az intézmény korábbi, tevékenységét korlátozó döntés az államnak tudható be és
- hasonló helyzetben levő, hasonló méretű magán vállalat üzleti alapon nem hozott volna ilyen korlátozó döntést. (vél.113.)

A **második kérdés** kapcsán kifejtette, hogy az esetjogban kialakult **két hónapos határidő kezdete** két dologtól függ:

- olyan bejelentést kell küldeni a Bizottságnak, amely alapján az eldöntheti, hogy milyen eljárást kezdeményezzen,
- a tagállamnak méltányos érdeke fűződjön a Bizottság gyors döntéséhez – ez utóbbi feltételezi, hogy a támogatás nyújtását a Bizottság határozatától teszi függővé, azaz azt előzetes nem hajtja végre. (vél.119-121.)

A *Boussac* esetben⁴⁵ a Bíróság kimondta, hogy a **Bizottság** a tagállam véleményének kikérést követően közbenső határozattal elrendelheti egy be nem jelentett támogatás azonnali **felfüggesztését**.

A harmadik kérdésre Lenz főügyészt azt javasolta válaszolni, hogy egy intézmény döntését a 87. cikk számára **akkor lehet a tagállamnak tulajdonítani**, ha

- a döntés kötelező állami iránymutatástól függött, vagy
- a döntést adott intézmény testülete hozta meg, anélkül, hogy a tagállam élt volna törvény adta vétőjogával.

V. A Bíróság ítéletének indokolása

A Bíróság először az új és létező támogatások közötti különbségeket, illetve a Bizottság és a tagállami bíróságok közötti feladatmegosztás elveit vázolta fel.

A 88. cikk különböző eljárásokat fektet le a létező, illetőleg az új támogatások ellenőrzésére. A **létező támogatásokat** a 88. cikk (1) bekezdése alapján a Bizottság állandó felülvizsgálat alatt tartja, a közös piac fejlődésével kívánatosnak tűnő módosításokra javaslatokat tehet a tagállamoknak. A 88. cikk (2) bekezdés szerint, miután az érdekelt felelek véleményét kikérte, a Bizottság úgy határozhat, hogy a tagállam a Bizottság által meghatározott időn belül törölje el vagy módosítsa adott támogatást. A létező támogatások ellenőrzésénél tehát a **kezdeményezés lehetősége a Bizottságnál** van. (11.)

⁴⁵ C-301/87 Franciaország/Bizottság; [1990] ECR I-307

Ami az **új támogatásokat** illeti, a Bizottságot a 88. cikk (3) bekezdése szerint kellő idővel az intézkedés végrehajtása előtt előzetesen tájékoztatni kell. A Bizottság előzetes vizsgálódásba kezd, s ha úgy véli, hogy a támogatás ellentétes a 87. cikkel, akkor megindítja a 88. cikk (2) bekezdés szerinti kontradiktórius felülvizsgálati eljárást. A 88. cikk (3) bekezdése utolsó mondata megtiltja, hogy a tagállam a Bizottság végső döntését megelőzően hatályosítsa a támogatást. Az új támogatást tehát nem lehet addig megvalósítani, ameddig azt a Bizottság a Szerződéssel kompatibilisnek nem mondta ki. Ez utóbbi szabályt az esetjog úgy értelmezi, hogy ha egy bizonyos idő után a Bizottság a bejelentett támogatással szemben nem indítja meg a kontradiktórius eljárást, akkor, a Bizottság tájékoztatását követően a tagállam hatályosíthatja a támogatást, így az létező támogatássá válik.⁴⁶ (12.)

A **Szerződés hatályba lépését megelőzően** is létező támogatások létező támogatásnak minősülnek, azok **módosítása** viszont a bejelentési kötelezettség alá eső új támogatás. (13.)

A **Bizottság és a tagállami bíróságok** különböző hatáskörrel és feladatokkal rendelkeznek. A 88. cikkből adódóan (Bizottság által gyakorolt folyamatos felügyelet) egy támogatás közös piaccal ellentétes mivoltának megállapításához szükséges eljárást a Bizottság feladata beindítani.⁴⁷ (15.)

A **tagállami bíróságok** feladatai a 88. cikk (3) bekezdése utolsó mondatának közvetlen hatályából adódnak. Ennek keretében, a bejelentési kötelezettség megállapítása érdekében szükséges lehet, hogy a támogatás 87. cikk (1) bekezdésben foglalt fogalmát értelmezzék és alkalmazzák. A nemzeti bíróságok feladata a 88. cikk (3) bekezdése utolsó mondatának közvetlen hatálya folytán keletkező egyéni jogok védelme, nem pedig egy állami támogatás összeegyeztethetőségéről dönteni, amely a Bíróság felülvizsgálata alá vetett Bizottság kizárólagos joga.⁴⁸ (16-17.)

Az alapeljárásban tehát csak az a kérdés merülhet fel, hogy a **88. cikk (1) vagy (3) bekezdése szerinti eljárást kell-e alkalmazni, nem pedig az, hogy adott támogatás a közös piaccal összeegyeztethető vagy sem**. Ha a kérdések megválaszolásához a 87. cikk (1) bekezdés szerinti **támogatás fogalmát kell értelmezni**, akkor a kívánt interpretáció csak annak megállapításához szükséges, hogy adott állami intézkedésre **vonatkozik-e a 88. cikk (3) bekezdése szerinti eljárás**. (18.)

⁴⁶ Hivatkozza a 120/73 Lorenz/NSZK ügyet; [1973] ECR 1471, 6.szakasz

⁴⁷ Hivatkozza a 78/76 Steinike and Weinlig/Németország ügyet; [1977] ECR 595, 9. szakasz

⁴⁸ Hivatkozza a C-354/90 Fédération des Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires és Syndicat National des Négociants et Transformateurs de Saumon / Franciaország ügyet; [1991] ECR I-5505, 14. szakasz

A Namur AC, a **francia kormány**, a **holland kormány** és a **Bizottság** szerint az első kérdésre **igenlő** választ kell adni. Szerintük az OND tevékenységének kiterjesztése nem tekinthető egy létező támogatás csekély módosításának, mivel a korábbi kedvezmények megtartása mellett magánbiztosítók versenytársává válik.

Az 1939-ből származó rendelet általános fogalmakkal írta körül az OND célját és tevékenységi körét. Ez annak 3. Cikke szerint az irányadó időpontban “a külkereskedelem és a belga külföldi befektetések támogatását” nevezte meg céljául, melynek során például kockázatok (különösen külkereskedelemmel kapcsolatos hitelkockázatok) csökkentése érdekében biztosításokat kínálhat. Tevékenységi körét nem jogszabály, hanem a COBAC-kal kötött megállapodás korlátozta, amely alapján az OND Nyugat-Európában csak meghatározott kockázatok biztosítását vállalhatta. A kérdés az, hogy új támogatásnak vagy létező módosításának tekinthető-e az, ha az **állam képviselője útján támogatta a támogatás hatósugarát módosító tevékenységi kör kiterjesztést?** (23-27.)

Az OND igazgatói tanácsának miniszter által jóváhagyott döntése nem módosította a támogatásokról rendelkező jogszabályt. Nincs arra utaló jel, hogy az OND és a COBAC közötti, csak a szerződő feleket kötő megállapodás határozta volna meg, hogy a belga állam milyen támogatásban részesíti az OND-t. (29.) Igaz, hogy korábban a támogatás csak a verseny elől elzárt területeken befolyásolta az OND-t, mivel az nem folytatott versenypiaci tevékenységeket. A tények szerint ugyanakkor az együttműködési megállapodás arra utal, hogy az OND és a COBAC egymásnak potenciális versenytársai voltak, illetve USA és Kanada viszonylatában felmerülő üzleti kockázatok biztosításának piacán ténylegesen is versenytársak voltak. Nem lehet tehát azt állítani, hogy a **támogatás korábban nem érintette volna az OND versenypiaci tevékenységét.** (30.)

Következésképpen, még ha feltételezzük is, hogy az 1998. februári döntés az államnak tudható be, az semmiképpen **nem minősül a 88. cikk (3) bekezdése értelmében támogatás adásának vagy módosításának.** (31.)

Ennek ellenkezőjét képviselni hatásában egyenértékű lenne azzal, hogy a tagállamoktól ne csak az új támogatások, illetve a létezők módosításának bejelentését követeljük meg, hanem a **létező támogatásban részesülő vállalatot érintő minden olyan intézkedést is, amely hatással lehet a közös piac működésére, a versenyre, vagy az egyébként rendelkezésre álló, de a vállalat által elért forgalom függvényében változó támogatás aktuális mértékére.** Az OND esetében ez azzal járna, hogy minden egyes biztosítási szerződését (mint forgalmát és így a támogatás nagyságát befolyásoló eseményt) a 88. cikk (3) bekezdése alapján a Bizottságnál előzetesen be kellene jelenteni. (32.)

Egy ilyen értelmezés sem a 87. cikk szövegezésének, sem céljának, sem a Bizottság és a tagállamok közötti hatalommegosztásnak nem felelne meg, a vállalatok és tagállamok számára **jogbizonytalanságot eredményezne**. A jogbizonytalanságra hívja fel a figyelmet a Bizottság hozzáállása is: most először, ebben az eljárásban véli úgy, hogy egy létező támogatás módosításáról van szó - jóllehet már 1989. februárjában tudomás lehetett a tényekről. (33.)

A szóban forgó támogatás tehát létező támogatás, amelyet a Bizottság állandó felügyelet alatt tart és amelyre vonatkozóan javaslatokat tehet a tagállamnak, végső soron annak módosításáról vagy eltörléséről határozhat.

Megjegyzés. Azt tehát nem lehet mondani, hogy a Bíróság kizárta volna a támogatás, illetve a tevékenységi kör szélesítésének versenytorzító hatását, csupán azt mondta, hogy ez nem olyan típusú változása a körülményeknek (mivel a támogatást lehetővé tevő jogszabály nem módosult), amely indokolttá tenné, hogy ezt egy meglévő támogatás módosításaként fognánk fel. Ezzel ugyanis olyan szélesre tárnánk a bejelentés-köteles állami vagy éppen vállalati lépések körét, hogy nagyobb lenne az okozott jogbizonytalanság, mint az ezzel járó esetleges haszon. Ha a Bizottság egy ilyen tevékenységi kör szélesítést a közös piaccal ellentétesnek tart, akkor a 88. cikk alapján meg van a lehetősége ez ellen fellépni - de csak mint létező, nem pedig mint új támogatással szemben.

VI. Az ítélet rendelkező része

1. "A Szerződés 88. cikk (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy ha egy, a Szerződés hatályba lépését megelőzően már támogatásban részesülő vállalat a referáló ítéletben leírt körülmények szerint bővíti tevékenységi körét, anélkül, hogy ez a támogatásról rendelkező jogszabályt érintené, nem lehet olyan támogatás adásának vagy módosításának tekinteni, amelyre e rendelkezés szerinti előzetes bejelentési kötelezettség és a támogatás hatályba léptetési tilalma kiterjedne.
2. A felterjesztő nemzeti bíróság által feltett harmadik kérdést nem szükséges megválaszolni."

**SYNDICAT FRANCAIS DE L'EXPRESS INTERNATIONAL (SFEI) ÉS MÁSOK /
/LA POSTE ÉS MÁSOK**

**A BÍRÓSÁG
1996. JÚLIUS 11 -I ÍTÉLETE**

C-39/94

[1996] ECR I-3547.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A La Poste gyorsposta tevékenységét érintő ügyben egy francia bíróság által felterjesztett kérdésekre válaszolva, követve főügyésze véleményét, a Bíróság fontos megállapításokat tesz

- a *tagállami bíróság és a Bizottság* támogatáskontrollban betöltött *szerepéről*,
- gyakran idézett módon foglalja össze a közösségi jog *állami támogatás fogalmát*
- A 87. cikk (1) bekezdés értelmében vett állami támogatásnak minősülhet, ha egy állami vállalat úgy nyújt leányvállalatainak *logisztikai és kereskedelmi szolgáltatásokat*, hogy az azokért kapott ellenszolgáltatás kevesebb a rendes piaci körülmények között szokásosnál
- A főügyész véleményében támpontokat ad arra a kivételes esetre, amikor a *kedvezményezettől nem várható el a jogtalan támogatás visszafizetése*.

Az ítélet *SFEI/La Poste* néven ismert.

II. Tények

Az ügy középpontjában a *francia gyorsposta-piac* áll, amely, szemben a hagyományos postai szolgáltatásokkal, jogi monopóliummal nem védett versenypiacnak minősül, ahol természetesen az állami La Poste is jelen van itt leányvállalatai révén (Cronopost, SFMI - utóbbiban a TNT-nek is van 33% tulajdona).⁴⁹

A gyorsposta-piac magánszereplői 1990-től kezdve kritizálták a posta gyakorlatát, azt állítva, hogy kihasználva a rezervált piacon élvezett monopóliumát, az állami posta versenypiaci tevékenységét tisztességtelen támogatásban részesíti. 1990. decemberében panaszt tettek a Bizottságnál és a francia Versenytanácsnál, mondván, hogy a La Poste logisztikai

⁴⁹ Az ítélet 2-9. szakaszai részletesen ismertetik a piac szerkezetét.

(infrastruktúrájának, egyes embereinek rendelkezésre bocsátása) és kereskedelmi segítséggel (reklám, ügyfelek "terelgetése") támogatja a gyorspostai tevékenységet végző SFMI leányvállalatát. 1992. márciusában a Bizottság elutasította a SFEI panaszát, ezt a döntést az EFB előtt megtámadták, mire érdekes módon a Bizottság visszavonta határozatát, további vizsgálatot kezdve, így a per is tárgytalanná vált.

Azonban ezt követően sem kapott a panaszos közösségi szinten jogorvoslatot, így 1993. júniusában a párizsi kereskedelmi bíróságon pert indított a La Poste és leányvállalatai ellen. Az állítólagos állami támogatás, erőfölénnyel való visszaélés és tisztességtelen verseny miatt kérte a megfelelő jogkövetkezmények levonását, többek között az évek során kapott támogatás visszafizetését és kártérítést.

III. A tagállami bíróság 87. cikk szempontjából releváns kérdése

Ebben a kontextusban a párizsi bíró a következő kérdésekben kérte a Bíróság jogértelmezését:

- A 87. cikk (1) alá eső állami támogatásnak minősül-e, ha minisztériumok különféle logisztikai és kereskedelmi segítséget nyújtanak egy gyorsposta szolgáltatást végző vállalatnak, oly módon, hogy azért nem a rendes körülmények között szokásos ellenszolgáltatást kérik?

IV. A főügyész véleménye

A Bíróság Jacobs főügyész véleményével egybecsengő módon válaszolta meg a párizsi bíróság kérdéseit, így most csak a véleményben található "pluszokat" emeljük ki.

A **87. cikk (1) bekezdés** rendelkezése **közvetlenül, automatikusan nem hatályosul** a tagállamok jogrendszerében. Csak akkor hatályosul a 87. cikk (1) bekezdés tilalma, ha azt vagy a 89. cikk szerint a Tanács vagy a 88. cikk (2) bekezdés szerint a Bizottság határozata konkrét formába önti.⁵⁰ (vél.21.)

Ha a kedvezményt a bíróság állami támogatásnak minősíti, akkor **a tagállamok közötti kereskedelem érintettsége** is megállapítandó, mivel a SFMI pozíciója nemzetközi futárposta piacon erősödik. (vél.63.)

Az illegális támogatása **visszakövetelése** csak **rendkívüli esetben nem** képzelhető el. Az *RSV/Bizottság* ügyben⁵¹ a Bíróság helyt adott a be nem jelentett támogatás visszakövetelését elrendelő bizottsági határozat megsemmisítését kérő keresetnek. A magyarázat az volt, hogy a Bizottság indokolatlanul sokáig vizsgálódva, 26 hónap múltán hozott döntése jogos

⁵⁰ 77/72 Capogno/Maya; [1973] ECR 611, 6.szakasz

⁵¹ 223/85 RSV/Bizottság; [1987] ECR 4617

várakozást alapozott meg a kedvezményezett oldalán, ami megakadályozza a Bizottságot abban, hogy a holland kormánytól a támogatás visszavételét követelje. (vél.13.)

A tagállami bíró feladata megítélni, hogy egy **gondos üzletemberek** fel kellett volna-e ismernie, hogy a 88. cikk szerinti procedúrát megkerülve állami támogatást kapott. (vél.75.) Jacobs főügyész ebben az esetben meglehetősen kétségesnek tartja ezt, hivatkozva egyrészt annak nem könnyű eldöntésére, hogy ténylegesen állami támogatásról van-e szó, másrészt a Bizottság régóta tartó, lezárt, majd újrakezdett, de érdemi döntést nem hozó vizsgálatára. (vél.76.)

Azt is megjegyzi, hogy a visszakövetelés elrendelése **nem mindig a legmegfelelőbb jogkövetkezmény**: ezzel nem lehet orvosolni a versenytársak részéről időközben elszenvedett haszonkiesést vagy piacvesztést. A visszakövetelés nem az egyetlen lehetséges biztosítéka a 88. cikk (3) bekezdése utolsó mondata tiszteletben tartásának. Lehetőség van a tagállamot közösségi jogi kötelezettségeinek nem teljesítése miatt kártérítésért perelni – e kérdésre azonban nem terjed ki a párizsi bíró tudakozódása. (vél.77.)

V. A Bíróság ítéletének indokolása

A francia bíróság kérdéseinek megengedhetőségét megkérdőjelező kifogásokra válaszul a Bíróság kimondta, hogy azokra mindaddig köteles válaszolni, ameddig az előzetes határozatot kérő végzését a megfelelő nemzeti eljárás szerint egy erre illetékes fórum meg nem semmisítette.⁵² (24.)

A 87. cikk (1) bekezdésben található **tilalom** főszabályként **se nem abszolút, se nem feltétel nélküli**, mivel a 87. cikk (3) bekezdés a Bizottságnak széleskörű mérlegelési jogot enged a támogatások tilalom alóli kivételes engedélyezésére. Ilyen esetekben annak eldöntése, hogy adott állami intézkedés összeegyeztethető-e a közös piaccal, komplex és gyorsan változó gazdasági tények, körülmények vizsgálatát teszi szükségessé. (36.) Ezt előrebocsátva, a 88. cikk alapján a Bíróság röviden összefoglalja a közösségi támogatáskontrollban a Bizottság által betöltött szerepet.

A 87. és a 88. cikk tagállamok általi betartásának ellenőrzése során a tagállami bíróságok és a Bizottság **egymást kiegészítő és különálló szerepet** játszanak. (41.)⁵³ A tagállami bíró nem ítélni meg a támogatás

⁵² A kérdéseket tartalmazó, az eljárást felfüggesztő végzést ugyanis az alperesek arra való hivatkozással, hogy a kereskedelmi bíróságnak nincsen hatásköre az állami támogatás elbírálására, megfellebbezték, de azt a párizsi Cour d'Appel helybenhagyta.

⁵³ A tagállami bíróság és a Bizottság szerepének bemutatásakor a főügyész az C-354/90 FNCE és mások/Franciaország ügyre hivatkozik; [1991] ECR I-5505, 12. szakasz

közös piaccal való összeegyeztethetőségét, a Bizottság pedig pusztán a notifikáció elmulasztása miatt nem rendelheti el a visszafizetést. A Bizottság csak a támogatás azonnali felfüggesztését kérheti, és ha csak kérdésre nem kap a tagállamtól megfelelő választ, akkor zárhatja le érdemi, negatív határozattal az ügyet és csak ekkor rendelkezhet a támogatás visszafizetéséről. (43.) A Bizottság előzetes vizsgálata **nem menti fel** a tagállami bíróságot kötelességei alól. (44.) Minden más értelmezés azzal járna, hogy a tagállamok figyelmen kívül hagyhatnák a 88. cikk támogatások végrehajtását tiltó rendelkezését.

Az a tény, hogy a Bizottság **két hónap elteltével** sem dönt egy támogatás összeegyeztethetőségéről, csak a bejelentett állami támogatásoknál eredményezi azok **létező támogatássá válását**. Ez, a tagállamok jogos érdekeit védő esetjogi szabály nem alkalmazandó a be nem jelentett támogatások esetében. (48.)

A Bizottsággal, illetve a Bírósággal való együttműködés kapcsán, hivatkozva a Bizottság tárgybani közleményére⁵⁴ megjegyzi, hogy ha ilyenkor az idő múlása szükségessé teszi, a **tagállami bíróság** feladata eldönteni, hogy a felek érdekeinek védelmében ad-e **ideiglenes jogorvoslatot**, pl. elrendeli-e a támogatás felfüggesztését. (52.)

"A Szerződés 87. cikkének az a célja, hogy megakadályozza a tagállamok közötti kereskedelmet érintő állami hatóságok által adott olyan előnyöket, amelyek, különféle formákban, bizonyos termékek vagy bizonyos vállalatok kedvezményezésével a versenyt torzítják vagy annak torzításával fenyegetnek. A **támogatás fogalma** így nemcsak a pozitív előnyöket - mint pl. szubvenciók - foglalja magában, hanem más olyan beavatkozásokat is, amelyek különféle formában csökkentik a vállalat költségvetésében rendszeren kiadásként szereplő tételeket, és amelyek, anélkül hogy a szó szoros értelmében véve szubvenciók lennének, azzal megegyező karakterűek és ugyanolyan hatással járnak."⁵⁵ (58.)

A tagállami bíróság feladat gazdasági vizsgálatok elvégzése után eldönteni, hogy a La Poste szolgáltatásait a rendes piaci feltételekhez képest olcsóbban nyújtotta-e.

Ha egy támogatást a 88. cikk (3) bekezdése utolsó mondatának sérelmével adtak, annak visszakövetelését a nemzeti jog eljárásait követve főszabályként **vissza kell téríteni**. (68.) Egyébként nem lenne mód arra, hogy a jogtalan támogatás érvényesülését a Bizottság végső döntéséig kikapcsolják. Azonban a Bíróság azt is tudomásul veszi, hogy – és itt kifejezetten hivatkozik a főügyész véleményére – bizonyos **rendkívüli esetekben** nem megfelelő ("inappropriate") megoldás a támogatás visszakövetelését elrendelni. (70.)

⁵⁴ OJ 1995 C 312/8.o.

⁵⁵ Hivatkozza a C-387/92 Banco Exterior de Espana/Ayuntamiento de Valencia ügyet; [1994] ECR I-877, 12.szakasz

A 88. cikk szerinti támogatáskontroll nem ró kötelezettségeket a támogatás kedvezményezettjére. A bejelentési kötelezettség a tagállamnak címzett. Másodsorban, a támogatás megszüntetését elrendelő bizottsági határozat címzettje is a tagállam. (73.) A közösségi jog alapján így nem lehet a **kedvezményezett vállalattól kártérítést** követelni. Ez azonban nem zárja ki annak lehetőségét, hogy ilyenkor a szerződésen kívül okozott kárért való felelősségre vonatkozó tagállami szabályokat ne lehetne alkalmazni. Ha a nemzeti jog szerint egy jogtalan, másoknak kárt okozó segítség elfogadása megalapozhatja a kedvezményezett felelősségét, akkor a diszkrimináció tilalom elve alapján a tagállami bíró hasonló módon járhat el a 88. cikk (3) bekezdése utolsó mondatának sérelmével adott támogatások esetében. (75.)

V. Az ítélet rendelkező része

1. A tagállami bíróságnak akkor is megvan a joghatósága a 88. cikk (3) bekezdése utolsó mondatának megsértése miatt a megfelelő jogkövetkezményeket levonni, ha közben a Bizottság eljárást folytat és még nem hozott érdemi döntést. Ilyenkor az eljárást sem kell felfüggeszteni. Annak érdekében, hogy eldönthesse, adott állami intézkedést be kellett volna-e jelenteni, szükségessé válhat az állami támogatás fogalmának alkalmazása. Kétség esetén tanácsot kérhet a Bizottságtól, illetve kérdéseivel a Bírósághoz is fordulhat vagy kell hogy forduljon a 234. cikk alapján. Eközben szükség esetén, a felek érdekeinek védelmében ideiglenes intézkedést is hozhat.
2. A 87. cikk (1) bekezdés értelmében vett állami támogatásnak minősülhet, ha egy állami vállalat úgy nyújt leányvállalatainak logisztikai és kereskedelmi szolgáltatásokat, hogy az azokért kapott ellenszolgáltatás kevesebb a rendes piaci körülmények között szokásosnál.
3. A tagállami bíróság helyt kell hogy adjon a támogatás visszafizetését kérő keresetnek, ha azt nem jelentették be a Bizottságnál, kivéve, ha rendkívüli körülmények esetén a visszafizetés nem minősül megfelelő szankciónak.
4. A támogatás 88. cikk szerinti, a Bizottságnál történő bejelentését nem ellenőrző kedvezményezett vállalat pusztán a közösségi jog alapján nem vonható felelősségre.

**DÉMÉNAGEMENTS-MANUTENTION TRANSPORT SA (DMT)-VEL
SZEMBENI ELJÁRÁSHOZ KAPCSOLÓDÓ ELŐZETES HATÁROZAT**

**A BÍRÓSÁG
1999. JÚNIUS 29-I ÍTÉLETE**

C-256/97

MÉG NEM PUBLIKÁLT

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság a belga Tribunal de Commerce kérdéseire válaszként hozott ítéletében az állami támogatás fogalma kapcsán tesz fontos megállapításokat. **Halasztott TB befizetésekre** vonatkozóan értelmezi a 87. cikk (1) bekezdését, az állami forrás, a kedvezmény, a versenytorzítás és a tagállamok közötti kereskedelem érintettsége vonatkozásában igenlő választ adva, míg a magánhitelezői elv alkalmazását és a szelektivitásról való döntést lényegében a tagállami bíróra bízta. Az ügy az alábbi szempontokból tanulságos:

- egy **tagállami bíróság** a **támogatás fogalmára** vonatkozó kérdést feltehet ugyan, de annak eldöntése, hogy egy támogatás a közös piaccal **összeegyeztethető-e** vagy sem, egyedül a **Bizottság** feladata eldönteni;
- tagállami bíróság előtt folyó **felszámolási eljárásban** is felmerülhet állami támogatásra vonatkozó lényeges kérdés;
- az állami TB testület által biztosított **fizetési lehetőségek ("payment facilities")** **állami forrásból származnak**;
- a **támogatás fogalma** tágabb a szubvencionálnál;
- **támogatás**: olyan gazdasági előny, amelyhez a vállalat rendes piaci feltételek mellett nem juthatott volna hozzá;
- **támogatásban** részesül az a vállalat, akinek **késedelmes TB befizetését** a TB hozzájárulások begyűjtéséért felelős állami szerv tolerálja, még akkor is, ha a késedelem folytán **kamatot és büntetést** kell is később fizetnie;
- piacgazdasági befektető elve helyett a **piacgazdasági hitelező elvének** alkalmazása
- **általános intézkedés - diszkrecionális jogkör** gyakorlása állami támogatás

Az ügy **DMT** néven hivatkozható.

II. Tények, a tagállami bíróság kérdései

A kérdések egy felszámolási eljárással kapcsolatos bírói eljárásban merültek fel, ahol a Tribunal de Commerce hivatalból eljárva vizsgálta, hogy a DMT fizetéseket megállapítható-e vagy sem.

1996 decemberében a DMT mérlege 12.8 millió BFR vagyonnal szemben 21.5 millió BFR összegű adósságot mutatott, melyekből az állami köztartozások 18.48 millió BFR-t tettek ki, ezen belül is az Állami Társadalombiztosítási Hivatalnak (ONSS) 18.1 millió BFR-el tartozott. Az ONSS olyan állami testület, melynek feladata a kötelező befizetések begyűjtése, továbbá a TB rendszer hatékony működésének biztosítása.

A munkavállalók befizetéseit a munkáltató visszatartja és befizeti az ONSS részére. Az előírt határidőn túli befizetés után törvényileg előírt kamatot számítanak fel. Az ügy szempontjából kulcsfontosságú, hogy **az ONSS saját elhatározásából, saját felelősségére türelmi időt adhat a munkavállalóknak befizetéseik teljesítésére**. A belga bíró szerint az ONSS kivételesen nagy türelmet tanúsított a DMT-vel szemben, amikor 1996 decemberében haladékot adott a nyilvánvalóan eladósodott vállalatnak. Megítélése szerint az ONSS mesterségesen tartott életbe egy egyébként fizetésektelen céget, amelyik rendes piaci körülmények között képtelen volt forrásokhoz jutni.

Ennek fényében függesztette fel az eljárást és tette fel az alábbi **két kérdést**:

- 1) Egy állami szerv által biztosított olyan fizetési feltételek, amelyek lehetővé teszik egy vállalat számára, hogy a munkavállalóitól begyűjtött összegeket legalább nyolc éven keresztül visszatartsa és ebből saját üzleti tevékenységét finanszírozza, lévén hogy a szokásos piaci feltételek mellett nem tud forrásokhoz jutni, a 87. cikk (1) bekezdése alá eső állami támogatásnak minősül-e?
- 2) Ha igen, ez a támogatás a közös piaccal összeegyeztethető-e?

III. A főügyész és a perben résztvevők véleménye

A **belga, francia és spanyol kormány** érvelése szerint a DMT **nem részesült** a 87. cikk (1) bekezdése szerinti értelemben vett **előnyben**, mivel a halasztott fizetés meghatározott időszakra vonatkozik csak, továbbá a halasztásból fakadó gazdasági előnyöket a késedelem miatt fizetendő kamatok és büntetések kiegyenlítik. A **Bizottság** szerint a DMT támogatásban részesült, mert helyzetére tekintettel valószínűtlennek tűnik, hogy tevékenységét piaci hitelezőtől kapott kölcsönből tudta volna finanszírozni.

A **francia kormány** szerint a fizetési feltételek azért sem állami támogatások, mert abban minden, hasonló helyzetbe került vállalat

részesülhet. A **Bizottság** ezzel szemben az ONSS-t megillető **diszkrecionális jogkörre** hivatkozik.

A **főügyész** Bíróság által is követett véleménye szerint az ONSS a DMT irányában mint állami hitelezőként járt el, aki, hasonlóan egy magánhitelezőhöz, igyekszik az őt megillető pénzekhez hozzájutni. (vél. 34-36.)

IV. A Bíróság ítéletének indokolása

Megengedhetőség

A második kérdést a Bíróság nem minősítette megengedhetőnek. A feltett kérdések relevanciáját az EKB nem ítélni meg, ez egyedül a **tagállami bíróságon** múlik, az EKB tehát alapvetően köteles választ adni rájuk. A Bizottság és a Bíróság, mint közösségi intézmények közötti munkamegosztás alapján viszont csak az első kérdésre van joghatósága választ adni. A Bizottságot a 88. cikk alapján megillető hatáskör nem zárja ugyan ki, hogy egy tagállami bíróság a támogatás fogalmára vonatkozó kérdést tegyen fel⁵⁶, de annak eldöntése, hogy egy támogatás a közös piaccal összeegyeztethető-e vagy sem, a fenti cikk alapján egyedül a **Bizottság** feladata. (10-16.)

Az első kérdés

Az ítélet indokolásában szépen sorra veszi a Bíróság a 87. cikk (1) bekezdése fogalmi elemeinek teljesülését.

Az ONSS által a DMT-nek adott **fizetési kedvezmény állami forrásból származik**, mivel az ONSS a belga állam által létrehozott állami testület, az állam felügyelete alatt áll, állami feladatokat lát el. (18.)

A **támogatás fogalma** kapcsán letisztult esetjog értelmében e fogalom **tágabb a szubvenciónál**, mert nem csak pozitív előnyöket fed le, hanem olyan intézkedéseket is, amelyek egy vállalat költségvetésében rendes körülmények között szereplő kiadásokat csökkentik.⁵⁷ Nyilvánvalóan jelentős előnyben részesül az a vállalat, akinek **késedelmes befizetését a TB hozzájárulások begyűjtéséért felelős állami szerv tolerálja**, ezzel könnyítve a TB rendszer szokásos működésével járó terheken. (19.)

A TB szerv által lehetővé tett késedelmes fizetésért járó **büntetések vagy kamatok nem olyan jellegűek, hogy teljes egészében elvegyék a halasztott fizetési lehetőség támogatás jellegét**. (21.)

⁵⁶ C-189/91 Kirsammer-Hack [1993] ECR I-6185, 14. szakasz

⁵⁷ C-387/92 Banco Exterior de Espana [1994] ECR I-887, 13. szakasz

Továbbá, annak megítélésekor, hogy egy állami intézkedés **támogatást** jelent-e, meg kell vizsgálni, hogy olyan gazdasági előnyben részesült-e a vállalat, amelyhez rendes piaci feltételek mellett nem juthatott volna hozzá.⁵⁸ (22.)

Az ONSS a szóbanforgó fizetési feltételek megadásakor nem olyan állami befektetőként viselkedett, mint akit az esetjog értelmében egy strukturális (általános vagy ágazati) célokat követő, tőkebefektetése után hosszabb távú nyereségességre törekvő **magánbefektetővel** kellene összehasonlítani.⁵⁹ Az ONSS állami hitelezőként járt el, aki, hasonlóan egy **magánhitelezőhöz**, azt igyekszik elérni, hogy az őt megillető pénzekhez hozzájusson. (24.) A tagállami bíró feladata eldönteni, hogy a kérdéses **törlesztési feltételek jóval kedvezőbbek-e** annál, amit egy hasonló helyzetben levő **hipotetikus magánhitelező** alkalmazott volna a neki járó tartozás behajtása érdekében. (25.)

A nem csak bizonyos vállalatokat vagy bizonyos termékek előállítását kedvező **általános állami intézkedések** nem esnek a 87. cikk (1) bekezdése hatálya alá. Ezzel szemben állami támogatásról beszélhetünk, ha a fizetési feltételeket megállapító testület **bizonyos fokú mozgástérrel** rendelkezik annak eldöntésekor, hogy kit, illetve milyen feltételek mellett részesítsen ilyen kedvezményben. (27.) A tagállami bíró feladata eldönteni, hogy az ONSS diszkrecionális jogkörrel rendelkezik-e, és ha igen, akkor a fizetési kedvezmények általánosan érvényesülő, vagy csak bizonyos vállalatoknak kedvező intézkedésnek minősülnek-e.

Amennyiben a kérdéses fizetési feltételek támogatásnak minősülnek, azok kétségtelenül **torzítják a versenyt** és érintik a **tagállamok közötti kereskedelmet**, különösen ha a kedvezményezett vállalat határon túli tevékenységeket is folytat. (29.)

V. Az ítélet rendelkező része

A társadalombiztosítási hozzájárulások begyűjtéséért felelős testület által e hozzájárulások tekintetében diszkrecionálisan biztosított fizetési feltételek az EK Szerződés 87. cikk (1) bekezdése céljaiból állami támogatásnak minősülnek, ha a gazdasági előny mértékére tekintettel, a vállalat nem juthatott volna hasonló fizetési kedvezményekhez egy hasonló helyzetben levő magánhitelezőtől.

⁵⁸ C-324/96 Spanyolország/Bizottság [1999] ECR I-0000, 41. szakasz

⁵⁹ C-42/93 Spanyolország/Bizottság [1994] ECR I-4175, 14. szakasz

Fordítások

1. A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TAGÁLLAMOK RÉSZÉRE A REGIONÁLIS ÉS VERSENYPOLITIKA KÖZÖTTI KAPCSOLATRÓL
2. BIZOTTSÁGI KÖZLEMÉNY AZ ÁLLAMI HATÓSÁGOK TELEKINGATLAN ÉS ÉPÍTMÉNY ÉRTÉKESÍTÉSÉHEZ NYÚJTOTT ÁLLAMI TÁMOGATÁSI ELEMÉKRŐL

A Bizottság közleménye a tagállamok részére a regionális és versenypolitika közötti kapcsolatról⁶⁰

A KONCENTRÁCIÓ ÉS AZ ÖSSZHANG MEGERŐSÍTÉSE ÉRDEKÉBEN

(98/C 90/03)

A Bizottság 1996-ban állította össze első jelentését az Unión belüli gazdasági és szociális kohézióról. A jelentés kitér arra, hogy a kohéziós elvek hatásosságát alátámasztó kiemelt alapelv a „koncentráció” (6. fejezet, 2. szakasz), amely az erőforrások problémás területekre való összpontosítását célozza. A jelentés azt a következtetést vonja le, hogy „a leginkább hátrányos helyzetű régiók erőforrásainak koncentrációján belül a tagállamoknak és a Bizottságnak közösen foglalkozniuk kell azon régiók közötti összhang hiányával, amelyeket a nemzeti, illetve amelyeket uniós regionális politika alapján támogatnak. A jövőben az uniós regionális támogatásra való jogosultságnak kell az egyik olyan kritériumnak lennie, amely lehetővé teszi a tagállamok saját regionális politikája szerinti támogatást, (7. fejezet).

A Bizottság az 1997 júliusában elfogadott Agenda 2000-ben ismételten kihangsúlyozta, hogy növelni szükséges a strukturális támogatás földrajzi koncentrációját, hogy láthatóbb, hatékonyabb, illetve az Unió versenypolitikájával összehangoltabb legyen⁶¹. A Bizottság ugyanebben a dokumentumban bejelentette, hogy csökkenteni fogja a regionális támogatásra jogosult földrajzi területek kiterjedését.

Végül az egységes piacról szóló cselekvési programjában a Bizottság jelezte, hogy új iránymutatást fog alkotni a regionális célú állami támogatások szabályozására, amely az egyes térségek közötti különbségek csökkentését célozza, a támogatás koncentrációja által.

1. A probléma megfogalmazása

Koncentráció

Annak ellenére, hogy jelentős haladás történt, mióta a Közösség működtetni kezdte regionális politikáját, még mindig vannak jelentős szerkezeti egyenlőtlenségek az Unión belül. Egyik alapvető cél továbbra is a gazdasági és szociális kohézió növelése maradt, ahogyan azt az EK Szerződés 130a. cikke előírja. Az Uniónak olyan helyzetben kell lennie, hogy továbbra is támogassa a termelő tevékenységek létrehozását és fejlesztését a fejlődésben elmaradtmaradt, illetve gazdasági és társadalmi átalakulás által érintett régiók esetében. A múltbeli tapasztalat azt mutatja, hogy az eredményes regionális fejlesztési feltételek érdekében nem szabad, hogy az ilyen támogatás csak vékonyan fedjen le túl nagy vagy széttöredezett területeket. Szükséges növelni a Közösség társfinanszírozásának koncentrációját, ha el akarjuk érni a kritikus tömeget és jelentős hatást szeretnénk gyakorolni. Ez - többek között - a probléma által leginkább érintett Unión belüli területek beazonosítását jelenti.

Mint ahogy azt a Szerződés 92., 93. és 94. cikkei is megerősítik, a koncentráció ugyanennyire fontos célkitűzés a Közösség versenypolitikájában is, mivel a koncentráció segíthet korlátozni

⁶⁰ OJ C 90, 1998.03.26., 3. oldal

⁶¹ „Ez olyan zónafelosztáshoz vezet, amely kevésbé elszórt és a lehető legjobban összhangban van a tagállamok által a Szerződés 92. cikk (3) bekezdés (c) pontja alapján támogatott területekkel.”

a nemzeti regionális támogatási programok által okozott torzulásokat az érintett földrajzi területek kiterjedése tekintetében, miközben a fejlődésben elmaradt területekre koncentrálnak.

Összhang

Az uniós döntéshozatali rendszer számos, különböző intézményes felelősséggel bíró résztvevőt tartalmaz. Ez különösen a regionális politikára vonatkozik. Például a Bizottság kizárólagos felelősséggel rendelkezik annak ellenőrzése terén, hogy a tagállamok által a Szerződés 93. cikk (3) bekezdése alapján bejelentett nemzeti támogatási programok (valamint a kijelölt területek vonatkozó listák) összhangban legyenek a Szerződés célkitűzéseivel. A kevésbé prosperáló regionális gazdaságok támogatása a regionális és nemzeti hatóságok feladata, amelyhez az Unió -kiegészítőként - strukturális támogatás formájában járul hozzá. A Strukturális Alapok ezt többek között társfinanszírozási programok révén biztosítják, hogy segítsék az olyan termelő tevékenységekbe történő befektetést, amelyeket nemzeti és/vagy regionális szinten terveztek és valósítottak meg. A Strukturális Alapokon keresztül megvalósuló támogatás a tagállamok teljes regionális támogatási kiadásainak csak meglehetősen kis részét képezi. Ez logikusan azt jelenti, hogy az Európai Regionális Fejlesztési Alapnak (ERFA) csak olyan területeken kell biztosítania ezt, ahol maguk a tagállamok is nyújtanak regionális támogatást, noha ez nem akadályozza meg őket abban, hogy, ha úgy kívánják, más régiókat is segítsenek. A nemzeti regionális támogatási programokat azonban előzetesen engedélyeztetni kell az Unió állami támogatásokról szóló politikájának megfelelően, ezért a Strukturális Alapból biztosított támogatásra jogosult területeket a nemzeti támogatási programoknak is le kell fedniük. Azonban mivel számos eltérő résztvevő van jelen, akik eltérő hatáskörrel, célkitűzésekkel és menetrenddel rendelkeznek, nehéznek bizonyult a kétféle politika összehangolása. Ezt a helyzetet kritizálták maguk az érintett szereplők, például a regionális és helyi hatóságok, illetve az Európai Parlament is.

Például olyan területeken, melyek jelenleg jogosultak a Strukturális Alapok szempontjából, de nem jogosultak a nemzeti regionális támogatási programokra a 92. cikk (3) bekezdésének (a) és (c) pontjának kivételei alapján, még mindig lehetséges kisvállalkozások, illetve környezetvédelemmel vagy kutatás-fejlesztéssel foglalkozó programok részfinanszírozása, a 92. cikk (3) bekezdésének (a) és (c) pontja alapján jogosult területek esetében megengedett támogatási intenzitásnál alacsonyabb szinten. Ilyen térségekben a Strukturális Alapok a nagyvállalatok beruházásai tekintetében nem bírnak vonzerővel, pedig ez különösen kívánatos lenne a regionális fejlesztés szempontjából, az általuk eredményezett dominóhatás és a világpiacon bekapcsolódás lehetősége miatt. Ez a következetlenség sem politikai, sem gazdasági okok miatt nem folytatódhat tovább.

1993-ban a Strukturális Alapok szabályainak felülvizsgálata során, a Bizottság kísérletet tett arra, hogy konzisztensebbé tegye a rendszert. Később, amikor a Bizottság és a tagállamok egyeztetéseket folytattak a 2. és az 5b. célkitűzés alapján kijelölt területek listáival kapcsolatban, a Bizottság ismételten bátorította a tagállamokat, hogy javasoljanak olyan jogosult területeket, amelyek az állami támogatási rendelkezések értelmében is jogosultak. Most ezen a területen arra van szükség, hogy még időben állapítsanak meg alapelveket és találják meg egy erőteljes fejlődés módját a Strukturális Alapok következő programidőszakában (2000 – 2006) tekintetében.

Alapjában véve a megcélzott összhang biztosítaná, hogy az egyes tagállamok régiói, amelyek a Strukturális Alapok szerint jogosultnak minősülnek, a regionális állami támogatási programok szerint is jogosultak legyenek.

2. A jelenlegi helyzet áttekintése

2.1. *Az összhang, mint a Bizottság, a Tanács és a tagállamok közös felelőssége*

A közösségi politika időrendi fejlődésében először a versenypolitika szerint jogosult területeket jelölték ki a Bizottság által 1988-ban közzétett módszer segítségével (HL C 212. szám, 1988.08.12.), noha a Bizottság már 1979-től kezdődően tisztázta és kibővítette a regionális támogatás összehangolásának alapelveit. Az állami támogatási programok áttekintésének egyedüli felelőseként eljárva a Bizottság az érintett tagállam javaslata alapján hagyja jóvá az egyes tagállamokon belüli kijelöléseket.

A Strukturális Alapokból származó támogatások tekintetében jelenleg négy régió-alapú célkitűzés létezik, az 1., 2., 5b. és 6. célkitűzés.

Az 1. célkitűzés alá tartozó régiókat eddig a Tanács - a Bizottság javaslata alapján - egyhangú szavazatával jelölték ki. Elméletileg ezek NUTS II régiók, ahol az egy főre jutó GDP (vásárlóerő-paritásban kifejezve) a közösségi átlag 75%-ánál alacsonyabb. Viszont, ahogyan az a kohéziós jelentés 6. fejezetének 2. szakaszából kiderül, "az 1993-as politikai kompromisszum eredményeként olyan - a támogatásra jogosult lakosság 8%-át jelentő - [összesen] 7,4 millió lakos[sal rendelkező régiók] került az 1. célkitűzés hatálya alá, akik olyan régiókban élnek, ahol az egy főre jutó GDP meghaladja a közösségi átlag 75%-át."

A 6. célkitűzés alá tartozó területeket, azaz ahol a népsűrűség kevesebb, mint 8 fő/km², Ausztria, Finnország és Svédország Csatlakozási Okmányában jelölték ki 1995-ben.

A Tanács által megállapított szabályok keretein belül a 2. és 5b célkitűzés alá tartozó területeket a Bizottság jelölte ki a közösségi szociális-gazdasági feltételek és a nemzeti feltételek alapján, a tagállamokkal szoros együttműködésben. Ez utóbbiak megküldik javaslataikat a Bizottságnak, amelyekről utána tárgyalásokat folytatnak a Bizottsággal. Mint már említettük, számos különböző szereplő, akik mindegyike saját hatáskörrel és eltérő megvalósítási ütemtervvel rendelkezik, az elmúlt programidőszak alatt meggátolta az összhang további növelése irányában tett erőfeszítéseket, noha ez az időszak ideális lehetőség lett volna ezek megtételére.

2.2. *Statisztikai adatok*

1994 és 1999 között az Unió (EUR-15) népességének összesen 50,6%-a él a közösségi strukturális támogatásra jogosult régiókban, mialatt 46,7%-a a 92. cikk (3) bekezdésének (a) és (c) pontjában meghatározott kivétel alá tartozó területeken. Ahogyan a számok mutatják, a Strukturális Alapok szerint jogosult néhány terület nem kaphat regionális célú állami támogatást. A következő két táblázat jelzi a kijelölések két típusa közötti átfedés mértékét. Ki kell azonban hangsúlyozni, hogy az alábbi szám adatok csak hozzávetőlegesek, mert az egész Közösségre nézve összesítették, és a programidőszak alatt volt változás az érintett területek tekintetében.

ÖSSZHANG A STRUKTURÁLIS ALAPOK ÉS AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁSI
PROGRAMOK ALAPJÁN KIVÁLASZTOTT TERÜLETEK KÖZÖTT

1. táblázat

(a Közösség népességének százalékos arányában)

	A Strukturális Alapok szerint jogosult régiók	A Strukturális Alapok szerint nem jogosult régiók	Összesen
Olyan területek, ahol a nemzeti regionális támogatás megengedett (92. cikk (3) bekezdés)	44,0	2,7	46,7
Olyan területek, ahol a nemzeti regionális támogatás nem megengedett	6,6	46,7	53,3
Összesen	50,6	49,4	100

Ezek a számok azt mutatják, hogy a Közösség lakosságának 6,6%-a olyan régiókban él, amelyek a Strukturális Alapok szerint jogosultak, és ahol a versenypolitika eleve kizárja a nemzeti regionális támogatás biztosítását.

Ezzel ellentétben a Közösség lakosságának 2,7%-a él olyan régiókban, amelyek részesülnek a nemzeti regionális támogatási programokból, de nem jogosultak a Strukturális Alapok szerint. Ez a probléma nem szokatlan. Épp ellenkezőleg, segít előmozdítani a regionális támogatási programok és a Közösség saját, a Strukturális Alapok szerint megvalósuló támogatásai közötti összhang megteremtését, mert ez azt jelenti, hogy a tagállam mozgástérrel rendelkezik abban, hogy - a közösségi regionális politika céljai alapján együttesen kijelölt területek mellett - kövesse a helyzetére jellemző saját regionális politikai célkitűzéseit.

2. táblázat

A nemzeti népesség aránya a Strukturális Alapok szerint jogosult, de a nemzeti regionális támogatási programokból nem részesülő régiókban

B	D	DK	E	EL	F	IRL	I	L	NL	A	P	S	FIN	UK	EU
0	5,3	0	8,9	0	9,6	0	7,5	6,4	10,4	5,9	0	8,7	12,6	9,0	6,6

Teljes fedés valósul meg már öt országban: Belgiumban, Dániában és abban a három tagállamban, amelyek teljes területe jogosult 1. célkitűzés szerint. Velük ellentétben az összes többi tagállam jelentős eltéréseket mutat.

3. Az összehangolt megközelítés javaslata

3.1. A felelőségek jobb azonosítása

A két kijelölési mód közötti összhang elérésének feltétele, hogy átfogó kép alakuljon ki a különféle felhasználható eszközökről annak érdekében, hogy az összhang felé haladjanak olyan időterv szerint, amely biztosítja ennek elérését.

A Bizottság, a Tanács, a Parlament és a tagállamok mind felelősek a nagyobb összhang eléréséért:

— a Bizottság, amely kizárólagosan felelős az állami támogatásokért, illetve a tagállamokkal és a Tanáccsal együttesen felelős a strukturális politikáért, hangsúlyozta az összhang és a nagyobb földrajzi koncentráció szükségességét. Az állami támogatási iránymutatásról szóló 1997. december 16-i határozatában a Bizottság ennek megfelelően módosította a regionális támogatási programokkal kapcsolatos szabályait, és azt fogja javasolni, hogy a Tanács is módosítsa a Strukturális Alapokkal kapcsolatos szabályozási és működési rendelkezéseit. A Bizottság természetéből adódóan megfelelő helyzetben van ahhoz, hogy átfogó, összehangolt megközelítésről gondoskodjék,

— a Tanácsnak és a Parlamentnek figyelembe kell vennie az összhang és koncentráció iránti igényt, amikor új szabályozást fogadnak el a Strukturális Alapokkal kapcsolatban,

— a regionális politikáért felelős nemzeti hatóságoknak szembe kell nézniük az összhangot és koncentrációt célzó erőfeszítésekkel kapcsolatos felelősségükkel, és részt kell venniük ott, ahol azok a hatáskörüket érintik.

Fontos, hogy mind a nemzeti regionális támogatási programok, mind a Strukturális Alapok tekintetében a területi kijelöléseket időben kell fogadják el ahhoz, hogy 2000. január 1-jén életbe léphessenek. A nemzeti programok esetében - annak különleges jogosítványai miatt - a Bizottságra hárul a kötelezettség, míg a másik esetben a Bizottság, a Tanács, a Parlament és a tagállamok mind érintettek.

3.2. Javasolt módszer és ütemterv

A Bizottság egyértelművé tette az Agenda 2000-ben, hogy a jelenlegi 51%-os szintről 35 és 40% közé kell csökkenteni az Európai Unió népességének azt a részét, amely a jövőbeni 1. és 2. célkitűzés szerint strukturális támogatásra jogosult, és hogy e számértéknek kisebbnek kell majd lennie, mint a 92. cikk (3) bekezdésének (a) és (c) pontja szerint jogosult régiók összes lakosa. A Bizottság azt is leszögezte, hogy csökkenteni kell a nemzeti regionális támogatási programok jogosultjainak számát.

E mutatószámok nyomán az állami támogatás felső határáról szóló, 1997. december 16-i határozatában a Bizottság 42,7%-ban állapította meg a 92. cikk (3) bekezdés (a) és (c) pontja szerinti népességi lefedettség összesített számértékét a 2000 és 2006 közötti programidőszakra vonatkozóan. Ez 4 százalékponttal kevesebb, mint a lefedettség mai, 46,7%-os szintje. A Bizottság a közelmúltban közölte a tagállamokkal azokat az intézkedéseket, melyekre a Szerződés 93. cikk (1) bekezdése szerint szükség lesz ahhoz, hogy az új regionális támogatási rendszer megvalósítható legyen a most elfogadott új állami regionális támogatási szabályok által előírt határidőig. A 42,7%-os érték magasabb, mint az

Agenda 2000-ben a jövőbeni 1. és 2. célkitűzés szerint jogosult népesség tekintetében megállapított 35–40%-os tartomány, amely uniószerre lehetővé teszi az átfogó összhangot. A két kijelölési rendszer az Unió mint egész vonatkozásában így két koncentrikus körhöz fog hasonlítani. A két terület közötti kapcsolatnak mind a 15 tagállam esetében meg kell majd valósulnia, különösen azért, hogy a 2. célkitűzés szerinti térségek a 92. cikk (3) bekezdés (c) pontja szerint meghatározott területeken belül maradjanak.

Ahogy az Agenda 2000 rámutat, a legtávolabbi régiók különleges helyzete azt jelenti, hogy őket az 1. célkitűzés speciális eseteinek lehet tekinteni. Ugyanígy különleges esetnek kell tekinteni a legszegényebb és legalacsonyabb népsűrűséggel rendelkező, jelenleg a 6. célkitűzés szerint jogosult, de az 1. célkitűzés szerint nem jogosult régiókat is. A fejlődésben elmaradt (azaz az 1. célkitűzés szerint jogosult) régiókat az egy főre jutó GDP 75%-os feltételének szigorú alkalmazásával kell kijelölni annak érdekében, hogy egybeessenek a 92. cikk (3) bekezdése szerint kivételre jogosult területekkel, különben megkérdőjeleződik mind az átfogó összhangra irányuló erőfeszítés, mind a Strukturális Alapok szerint elérni kívánt koncentráció. Az 1. célkitűzés szerinti régiók listáját 1999 elejére kell összeállítani az 1998. utolsó negyedének elején rendelkezésre álló legfrissebb [statisztikai] adatok alapján.

Az új 2. célkitűzés vonatkozásában a konzisztenciát a 92. cikk (3) bekezdésének (c) pontjával kell kialakítani, amelynek tartalmaznia kell az 1. célkitűzéshez hasonlóan kezelt régiókat, illetve a speciális intézkedésekkel érintett területeket, amelyek a 92. cikk (3) bekezdése szerint kivételre nem jogosultak. A támogatás felső határait megállapító határozatában a Bizottság minden egyes országra vonatkozóan lefedettségi rátákat határoz meg, melyek összeadva (azaz a 92. cikk (3) bekezdés (a) és (c) pontját együtt véve) a 42,7%-os arányt eredményezik. Ezeknek a számoknak biztosítaniuk kell, hogy az egyes országok esetében megadott 2. célkitűzés szerinti lista a 92. cikk (3) bekezdés (c) pontjának megfelelő lista határain belül legyen.

Ha a fejlődésben elmaradt (azaz az 1. célkitűzés szerint jogosult) régiók esetében nem követik a Bizottság ajánlását az egy főre jutó GDP 75%-os feltételének szigorú alkalmazásával kapcsolatban, az a 42,7%-os általános felső határt és a különböző nemzeti felső határokat tekintve elkerülhetetlenül inkonzisztenciát eredményez, nem csak a 92. cikk (3) bekezdése és az 1. célkitűzés, de a 92. cikk (3) bekezdésének (c) pontja és a 2. célkitűzés között is.

A Bizottság nem fogad el régiót az új 2. célkitűzés szerint, kivéve, ha az érintett tagállam vállalja, hogy felveszi a 92. cikk (3) bekezdésének (c) pontja szerint támogatásban részesülő régiók listájára, és erről értesíti a Bizottságot is.

Igazoltan jogos esetekben azonban a Bizottság kivételként más régiókat is felvehet az új 2. célkitűzés alá. Ezt tagállamonként az 1. célkitűzés alá nem tartozó nemzeti lakosság 2%-ában maximálná, következetesen ragaszkodva a földrajzi koncentráció általános célkitűzéséhez (azaz az 1. és 2. célkitűzésnek együtt az Unió (EUR-15) teljes lakosságának 35–40%-át kellene lefednie).

A jelenlegi helyzet szerint az Agenda 2000 azt javasolja, hogy közösségi szinten egyeztetett feltételek alapján össze kell állítani a 2. célkitűzés szerinti területek listáját a tagállamokkal együttműködve és figyelembe véve azok regionális prioritásait. A tényleges kiválasztási módszer meghatározása a Strukturális Alapok új szabályozásában kerül meghatározásra. Annak érdekében, hogy mindkét lista 2000. január 1-jén hatályba léphessen, a Bizottság fel fogja kérni a tagállamokat, hogy a Strukturális Alapok új szabályozásának elfogadása után

haladéktalanul, legkésőbb 1999. március 31-ig tegyék meg a Strukturális Alapok szerint támogatni kívánt régiókra vonatkozó javasataikat. A Bizottság felhívja a Tanácsot és a tagállamokat, hogy tegyenek meg minden szükséges intézkedést annak biztosítása érdekében, hogy ezeket a határozatokat időben el lehessen fogadni. A regionális állami támogatási programok által lefedett területek tekintetében a Bizottság a közelmúltban azt javasolta a tagállamoknak, hogy a lehető leghamarabb, de legkésőbb 1999. március 31-ig tegyék meg bejelentésüket. A Bizottság a vonatkozó eljárásokkal és határidőkkel összhangban, ezúttal 1999. december 31-ig döntést hoz a regionális támogatási listákról.

Jelenleg a Bizottság nem tudja megmondani, mekkora lesz az egyes országokban a 2. célkitűzés szerint jogosult régiók népességi lefedettsége, mert a kijelölésükre használt módszer csak a Strukturális Alapok új szabályozásának elfogadása után lesz alkalmazható. Az elgondolás szerint ez az éppen aktuális legfrissebb szociális-gazdasági adatok alapján történik majd.

3.3. *Átmeneti rendelkezések*

Mind a két szempontból történő jogosultság kijelölése során végrehajtott koncentrációs erőfeszítések eredményeként számos régió veszíti el jelenlegi helyzetét 2000 után. A "fokozatos megszüntetés" (phasing out) módja attól függően fog változni, hogy a kettő közül melyik politikáról van szó. Amint arra az Agenda 2000 rámutat, biztosítani kell közöttük a összhangot azáltal, hogy "a Strukturális Alapokból történő átmeneti (fokozatos megszüntetési) támogatás előnyeit élvező régiókkal kapcsolatos intézkedéseknek meg kell felelniük az állami támogatásra vonatkozó versenyszabályoknak".

4. **Következtetések**

Számos szakaszon kell még végigmenni, és nagy az érintett szereplők száma, de a Bizottság már lefektette az alapokat annak érdekében, hogy 2000-től kezdődően biztosítsa a két kijelölési lista közötti összhangot. Ezzel a közleménnyel a Bizottság fel kívánja hívni a nemzeti kormányokat, hogy végezzék el saját feladatukat, mind önállóan, mind pedig együttesen a Tanács illetékes testületein belül.

A Bizottság a következő fellépést javasolja:

(a) Az új Strukturális Alapok szabályozásban a Tanácsnak az egy főre jutó GDP 75%-os felső határának szigorú alkalmazásával ki kell jelölnie a fejlődésben elmaradt régiókat úgy, hogy azok egybeessenek azokkal, amelyek a 92. cikk (3) bekezdésének (a) pontja szerint kivételre jogosultak, és hogy elkerülje a 2. célkitűzés szerinti lista és a 92. cikk (3) bekezdésének (c) pontja szerinti kijelölés közötti inkonzisztenciát.

(b) A Bizottság az általa 1997. december 16-án elfogadott regionális állami támogatási iránymutatás fényében felhívja a tagállamokat, hogy a 92. cikk (3) bekezdése szerint jelentsék be neki az összes régiót, amely az 1. célkitűzés szerint jogosultnak minősülnek vagy saját külön program vonatkozik rájuk.

(c) A Bizottság kijelenti, hogy a jövőbeni Strukturális Alapok szabályozásával összefüggésben, nem fogad el régiót jogosultnak az új 2. célkitűzés szerint, kivéve, ha az érintett tagállam vállalja, hogy felveszi azt a 92. cikk (3) bekezdésének (c) pontja szerint a támogatásban részesülő régiók neki bejelentett listájára.

Igazoltan jogos esetekben azonban a Bizottság kivételként más régiókat is felvehet az új 2. célkitűzés alá. Ezt tagállamonként az 1. célkitűzés alá nem tartozó nemzeti lakosság 2%-ában maximálná, következésképpen ragaszkodva a földrajzi koncentráció általános célkitűzéséhez (azaz az 1. és 2. célkitűzésnek együtt az Unió (EUR-15) teljes lakosságának 35–40%-át kellene lefednie).

(d) A Bizottság hangsúlyozza, hogy a regionális támogatási programokra vonatkozó iránymutatás szerint az egyik fő jogosultsági feltétel a Strukturális Alapokra való jogosultság, feltéve, hogy az iránymutatásban megjelölt limiteket betartják, és hogy az Alapok szerint jogosult régiók kijelölése nem a regionális állami támogatásra jogosult régiók listájának kijelölése után történik meg.

(e) A Bizottság biztosítja, hogy a megfelelő eljárásokat követően a két kijelölési gyakorlat időben kezdődik el és fejeződik be ahhoz, hogy szavatolja azt, hogy mindkét kijelölési lista 2000. január 1-jén hatályba lépjen.

Ami a Strukturális Alapokat illeti, ez a gyakorlat közvetlenül az új szabályozás elfogadása után kezdődik, melynek viszont időben kell megtörténnie ahhoz, hogy a tagállamok legkésőbb 1999. március 31-ig képesek legyenek eljuttatni a Bizottsághoz a kijelölt régiókkal kapcsolatos javaslatukat. A regionális állami támogatási programok tekintetében a tagállamoknak a lehető leghamarabb, de legkésőbb 1999. március 31-ig meg kell küldeniük a Bizottság részére bejelentésüket.

(f) A Bizottság megjegyzi, hogy a 2000 és 2006 közötti időszakban az Uniónak (EUR-15) a 92. cikk (3) bekezdésének (a) és (c) pontja szerint kiválasztott régióiban a legnagyobb lefedettségi érték a Közösség teljes lakosságának 42,7%-a.

(g) A Bizottság megküldi ezt a közleményt a tagállamoknak és közzéteszi azt *Az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában*.

Kelt, Brüsszel, 1998. március 17.

a Bizottság részéről
Monika WULF-MATHIES
a Bizottság tagja

**Bizottsági közlemény az állami hatóságok telekingatlan és építmény értékesítéséhez
nyújtott állami támogatási elemekről**

(97/C 209/03)

(EGT vonatkozású szöveg)

I. BEVEZETÉS

Az utóbbi években a Bizottság számos alkalommal vizsgálta az állami tulajdonban lévő telekingatlanok és építmények értékesítését annak megállapítása céljából, hogy volt-e állami támogatási elem a vevők javára. A Bizottság általános iránymutatást fogalmazott meg a tagállamok számára annak érdekében, hogy az állami hatóságok telekingatlan- és építményértékesítési tevékenységén keresztül nyújtott állami támogatás problémájára vonatkozó általános megközelítését világossá tegye, és csökkentse a kivizsgálandó esetek számát.

Az alábbi iránymutatás a tagállamok számára:

- egy egyszerű eljárást ismertet, amely lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy az állami támogatás létét automatikusan kizáró módon bonyolítsák telekingatlan- és építményértékesítéseknél,
- világosan meghatározza a telekingatlan- és építményértékesítés olyan eseteit, amelyeket be kell jelenteni a Bizottságnak, hogy meg lehessen ítélni, hogy egy bizonyos ügylet tartalmaz-e támogatást, és ha igen, a támogatás összeegyeztethető-e a közös piaccal,
- képessé teszi a Bizottságot, hogy gyorsan és eredményesen foglalkozhasson a harmadik felektől érkező bármilyen panasszal vagy betérjesztéssel, amely figyelmét felhívja a telekingatlan- és építményértékesítéssel kapcsolatos állítólagos támogatásra.

Ez az iránymutatás figyelembe veszi azt a tényt, hogy a tagállamok többségében költségvetési előirányzatok hívatottak biztosítani azt, hogy az állami tulajdon értékesítésére elvben ne kerüljön sor annak értéke alatt. Ennél fogva az állami támogatás szabályainak elkerülésére javasolt eljárási óvintézkedések kialakítása oly módon történt, amely rendes körülmények között lehetővé teszi a tagállamok számára az iránymutatásnak való megfelelést hazai eljárásaik megváltoztatása nélkül.

Az iránymutatás csak az állami tulajdonban lévő telekingatlan- és építményértékesítésre vonatkozik. Nem vonatkozik a telekingatlanok és építmények állami megszerzésére vagy az állami hatóságok által történő telekingatlan és építmény bérbeadásokra vagy lízingre. Az ilyen ügyletek szintén tartalmazhatnak állami támogatási elemeket.

Az iránymutatás nem érinti a tagállamoknak a magánlakások minősége emelésére és a magánlakáshoz való jutás elősegítésére szánt külön rendelkezéseit vagy gyakorlatát.

II. ELVEK

1. Feltételhez nem kötött versenytárgyaláson keresztül történő értékesítés

A megfelelően közzétett, nyílt és feltételhez nem kötött, aukcióhoz hasonlítható versenytárgyalást követő telekingatlan- és építményértékesítés, amely során a legjobb vagy az egyetlen ajánlat kerül elfogadásra, már *definíciójánál fogva* is piaci értéken történik, és következésképpen nem tartalmaz állami támogatást. Nem tartozik a tárgyhoz az a tény, hogy a versenytárgyalási eljárás előtt a telekingatlannak és építményeknek más értékelése is létezett, például számviteli célokból vagy egy javasolt minimális indulási ár megadása végett.

- (a) Egy ajánlat 'megfelelően közzétett', ha ésszerűen hosszú időn (kettő vagy több hónapon) át ismételt meghirdetésre kerül az országos sajtóban, telekingatlan folyóiratokban vagy más megfelelő kiadványokban, valamint a széles potenciális vásárló rétegeket megcélzó telekingatlan ügynökségeken keresztül, hogy arról az összes potenciális vásárló tudomást szerezhesen.

Az olyan telekingatlannak és építményeknek a tervezett eladását, amelyek magas értéküknél vagy más jellemzőiknél fogva Európa-szerte vagy nemzetközi szinten működő befektetőket vonzhatnak, meg kell hirdetni a nemzetközi szinten is rendszeresen terjesztett kiadványokban. Az ilyen ajánlatokat az ügyfeleket Európa-szerte vagy nemzetközi szinten megcélzó ügynökségeken keresztül is ismertetni kell.

- (b) 'Feltételhez nem kötött' az ajánlat akkor, ha bármely vevő, tekintet nélkül arra, hogy folytat-e üzleti tevékenységet, és mi annak a jellege, általában véve szabadon megszerezheti, és saját céljaira használhatja a telekingatlant és az építményeket. Korlátozások vezethetők be a közrend megsértésének megelőzése érdekében, környezetvédelmi okokból vagy a pusztán spekulációs célú ajánlatok elkerülése végett. A hazai jogszabályok alapján a tulajdonosnak a telekingatlan és építmények használatára előírt várostervezési- és tájvédelmi korlátozások nem érintik az ajánlat feltételhez nem kötött jellegét.

- (c) Ha az értékesítésnek feltétele, hogy a leendő tulajdonos - az általános hazai jogrendből vagy a tervezési hatóságok döntéséből, illetve a környezet védelmére és megóvására és a közegészségre általánosan vonatkozó jogrendből vagy döntésekből eredő különleges kötelezettségeken kívül eső - különleges kötelezettségeket vállaljon az állami hatóságok javára vagy általános közérdekből, az ajánlat a fenti definíció jelentésén belül 'feltételhez nem kötöttnek' akkor tekintendő, ha a kötelezettségek betartására valamennyi potenciális vásárló köteles és képes lenne tekintet nélkül arra, hogy folytat-e üzleti tevékenységet, és ha igen, milyen a vállalkozásuk jellege.

2. Feltételhez nem kötött versenytárgyalás nélküli értékesítés

- (a) *Független szakértői értékelés*

Ha az állami hatóságok nem szándékoznak az 1. pont alatt ismertetett eljárást alkalmazni, független értékelést kell végeztetni egy vagy több független

értékbecslővel az értékesítési tárgyalások megkezdése előtt a piaci értéknek az általánosan elfogadott piaci mutatókon és értékelési normákon alapuló megállapítása érdekében. Az így megállapított piaci ár a minimális vételár, amelyről állami támogatás nyújtása nélkül megegyezés születhet.

‘Értékbecslő’ az a köztisztviselőben álló személy, aki:

- elismert oktatási központban megfelelő fokozatot vagy azzal egyenértékű tudományos minősítést szerzett,
- kellő tapasztalattal rendelkezik, és kompetens a helyszínen történő és vagyontörzékbe tartozó telekingatlan és építmények értékelésében.

Amennyiben a tagállamok bármelyikében nincs megfelelően megállapított tudományos minősítés, az értékbecslő a telekingatlan és építmények értékelésével foglalkozó elismert szakmai szervezet tagja kell legyen, és:

- vagy bíróság vagy azzal egyenlő státuszú hatóság jelöli ki,
- vagy legalább elismert, középfokú iskolai bizonyítvánnyal és megfelelő szintű, legalább hároméves, utólagos minősítésű gyakorlati tapasztalatot követelő képzéssel és ismeretekkel rendelkezik az adott helyszínen lévő telekingatlan- és építményértékelésben.

Az értékbecslőnek függetlennek kell lennie feladatai teljesítése során, azaz az állami hatóságok nem jogosultak utasítások adására az értékelés eredményeinek tekintetében. Az állami értékbecslő hivatalok, köztisztviselők vagy közalkalmazottak függetlennek tekintendők, feltéve, hogy kizárható a megállapításaikra vonatkozó illetéktelen ráhatás.

A ‘piaci érték’ azt az árat jelenti, amelyen magánszerződés keretében az értékelés napján egy arra kész eladó értékesíteni tudná a telekingatlant és építményeket egy általa nem befolyásolt vevőnek, feltételezve, hogy a telekingatlan nyilvánosan hozzáférhető a piac számára, hogy a piaci körülmények megengedik a megfelelő rendelkezést, és hogy a telekingatlan jellegét figyelembe véve megfelelő idő áll rendelkezésre az értékesítési tárgyalások céljára¹.

(b) *Árkülönbözet*

Ha a telekingatlan és építmények piaci értéken történő értékesítésére tett megfelelő erőfeszítések után nyilvánvaló, hogy az értékelő által megállapított ár nem érhető el, ettől az értéktől való legfeljebb 5% eltérés még a piaci körülményekkel összhangban lévők tekinthető. Ha további ésszerű idő elteltével nyilvánvaló, hogy a telekingatlan és építmények nem értékesíthetők el az értékelő által megállapított árhoz képest ezzel az 5% árkülönbözettel alacsonyabb értéken, új értékelés végezhető, amelynek figyelembe kell venni a megszerzett tapasztalatokat és a kapott ajánlatokat.

¹ A Tanács 91/674/EGK irányelvének 49. cikk (2) bekezdése (HL L 374. szám, 1991.12.31., 7.o.).

(c) *Különleges kötelezettségek*

A telekingatlanra és az építményekre - nem pedig a vásárlóra vagy gazdasági tevékenységeire - vonatkozó különleges, közérdekű kötelezettségeket lehet kapcsolni az értékesítéshez, feltéve, hogy minden potenciális vásárló köteles és elvileg képes azokat teljesíteni, tekintet nélkül arra, hogy folytat-e üzleti tevékenységet, és ha igen, milyen jellegű a vállalkozása. Az ilyen kötelezettségek gazdasági hátrányait független értékbecslőknek külön kell értékelniük, és a vételárba be lehet számítani. Azokat a kötelezettségeket, amelyek teljesítése részben a vevő saját érdekeit is szolgálja, ezt figyelembe véve kell értékelni: például előny jelentkezhethet a hirdetés, sport vagy művészetszponzorálás, a vállalat-imázs, a vevő saját környezetének javítása vagy a vevő saját személyzetének pihenését szolgáló létesítményeket illetően.

A vételárból nem kell engedményt adni a jogszabályok értelmében minden ingatlantulajdonosra háruló kötelezettségekre vonatkozó gazdasági terhek címén (idetartoznak például a telekingatlan és építmények gondozása és fenntartása, mint az ingatlan tulajdonjog rendes társadalmi kötelezettségeinek része, illetve az adók és hasonló díjak fizetése).

(d) *A hatóságok költségei*

A telekingatlan és építmények megszerzésért az állami hatóságok által viselt elsődleges költség a piaci érték indikátora, hacsak jelentős idő nem telt el a telekingatlan és építmények vétele és eladása között. Ennél fogva, elvileg, a piaci értéket nem lehet az elsődleges költségek alatt megállapítani a beszerzést követő legalább hároméves időszak alatt, hacsak egy független értékelő konkrétan nem állapított meg általános visszaesést az adott piacon a telekingatlan és építmények piaci árában.

3. Bejelentés

Ennek megfelelően a tagállamok kötelesek az alábbi ügyleteket bejelenteni a Bizottságnak a *de minimis* szabály¹ sérelme nélkül, hogy az megállapíthassa, a tranzakció tartalmaz-e állami támogatást, és ha igen, megítélhesse annak a közös piaccal való összeegyeztethetőségét.

- (a) minden olyan értékesítést, amelyet nem egy nyílt és feltételhez nem kötött versenytárgyaláson kötöttek a legjobb vagy az egyetlen ajánlat elfogadásával; és
- (b) minden olyan értékesítést, amelyet az ilyen eljárás hiányában a független értékelők által megállapított piaci ár alatt kötöttek.

4. Panasz

¹ HL C 68. szám, 1996.03.06., 9.o.

Amikor a Bizottsághoz harmadik felektől panasz vagy más bejelentés érkezik, amely azt állítja, hogy az állami hatóságok által kötött telekingatlan- és építményértékesítési megállapodásban állami támogatási elem volt, feltételezni fogja, hogy nincs benne állami támogatás, ha az érintett tagállam által szolgáltatott információ azt mutatja, hogy a fenti feltételek betartásra kerültek.